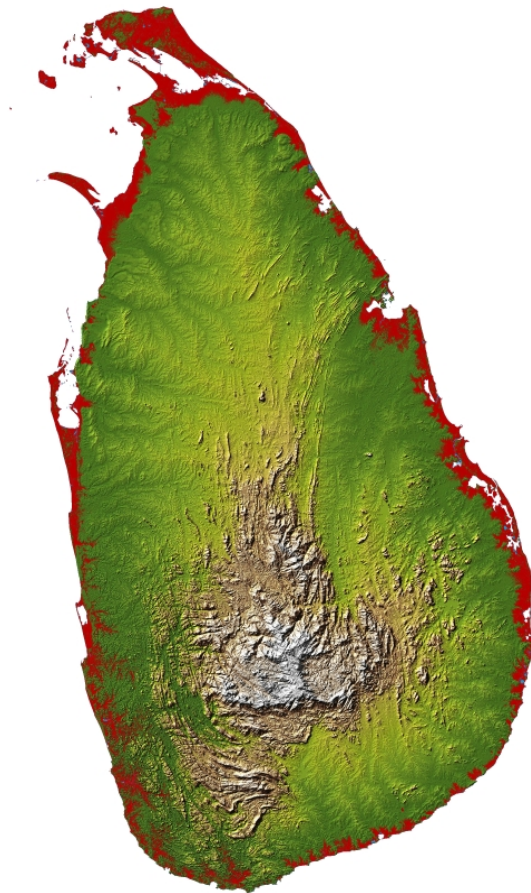

Sri Lanka

aneb cestování s kufrem pro každého

Jaro 2009

Lenka a Luděk Novákovi

Necítíme se na to, abychom si říkali cestovatelé a naše sdělení je určeno pro každého, kdo bezděky nasává vůni dalek, ale cestování s baťohem a přespávání kdekoliv ho neláká. Jsme zástupci střední třídy, kteří rádi spějí na posteli a myjí se ve vlastní koupelně. Smyslem našeho povídání není sdělení, které najdete v každém průvodci ani vyprávění, jak jsme se tam měli, ale prostřednictvím příběhů bychom chtěli povzbudit a inspirovat všechny, kdo by chtěli, ale zatím si netroufají. Věříme totiž, že cestování patří k základnímu vzdělání, trénuje přemýšlení a pozornost v každém věku, učí nás žít v přítomnosti, umění rychle se rozhodovat a zapuzovat Bychy (kdybych..., tak bych...).

Díky cestování jsme pochopili, jak důležitá je pokora ke světu a k našemu životu. Nabídka na cestu na Srí Lanku spadla z nebe, respektive vypadla z internetu. Letošní zima měla víc než 40 tmavých dnů bez sluníčka a najednou na nás padla až bolestná touha okamžitě za ním vyrazit. Našli jsme výhodnou nabídku pobytu na dva týdny v hotelu na pláži nedaleko Kolomba s letenkou za hubičku a okamžitě jsme se rozhodli, že si zase sbalíme kufr.

ABCD SRÍ LANKY	2
JAK SE LETÍ NA SRÍ LANKU?	2
PRVNÍ DOJMY BÝVAJÍ NEJSILNĚJŠÍ	3
ZTRACENÍ V MANGROVU	4
PO STOPÁCH BLUDNÉHO HOLANĎANA	6
JAK SE SMLOUVÁ?	8
PROČ SE SRÍLANČANÉ RÁDI A ČASTO SMĚJÍ?	10
ANURATHAPURA	11
PŘED SAMOPALY	12
SRI MAHÁ BODHI A JEJÍ ODKAZ	13
SÍGIRIYA	14
MONA LISA A JEJÍ SKUTEČNÝ PŮVOD	15
KDYBY - TAK BY!	16
JEŠTĚ O SRŠNÍCH	16
PŘED ZAVŘENOU POKLADNOU	17
CO JE TO KARÍ (CURRY)	17
DAMBULLA	18
NA NÁVŠTĚVĚ U RYBÁŘE	19
MOCNÁ SÍLA ZVĚDAVOSTI	22
CESTOVÁNÍ AUTOBUSEM	22
CESTOVÁNÍ VLAKEM	23
JAK SE ŽIJE V HIKKADUWĚ	24
JAK VYPADÁ HIKKADUWA	24
OČEKÁVÁNÍ VERSUS REALITA	25
VÝLET JIHEM SRÍ LANKY LETEM CELÝM SVĚTEM	25
PŘI CESTOVÁNÍ PROŽÍVÁME ŽIVOT V ŽIVOTĚ	27
RYBÁŘSKÁ TRŽNICE V NEGOMBU	28
CESTA NA VYSOČINU	30
VEČER V KANDY	31
BOTANICKÁ ZAHRADA PERADENIYA	33
ZAHRADA S KOŘENÍM	34
PINNEWALA	35
KANDYJŠTÍ TANEČNÍCI	37
NEJDŮLEŽITĚJŠÍ NENÍ CÍL, ALE CESTA	38
V ČASE JE DŮLEŽITÝ VÝVOJ, V REALITĚ JE DŮLEŽITÉ BYTÍ	39
SE SLUŠNOSTÍ DOJEDEŠ NEJDÁL	40
JAK JSME DOJELI NEJDÁL	41
PĚT SMYSLŮ NA DOVOLENÉ	42
ROZHODUJEME SE SAMI, CO NÁM UBLÍŽÍ	44
POHODA ŠRÍ LANKY	45
ŘÍKÁ SE SRÍ LANKA NEBO ŠRÍ LANKA A NEBO CEJLON	47

Jste tam, kde jsou vaše myšlenky bez ohledu na to, kde se vlastně ve skutečnosti nacházíte.

ABCD Srí Lanky

Náš pobyt na Srí Lance začal vlastně už na letišti ve Frankfurtu, kde jsme měli dost času, abychom se v klidu podívali do tištěného průvodce, kam že to vlastně letíme. Všichni o Srí Lance vědí, že tam jsou Tamilští Tygři, že byla zasažena tsunami, že se odtud vozí výborný cejlonský čaj a že je kousek pod Indií. Případné mělké vědomosti jen malounko upřesním. Cejlon jí říkali Angličani až do roku 1972, kdy byl stát přejmenován na „Svobodná, suverénní a nezávislá republika Srí Lanka“, později byl tento název změněn na „Demokratická socialistická republika Srí Lanka. Tamilští Tygři nejsou jen malá skupinka ozbrojenců, která ve jménu pravdy usiluje o samostatnost, ale Tygři osvobození tamilského Ílamu je militantní nacionální organizace, která od 70. let 20. století vede násilnou separatistickou kampaň proti vládě Srí Lanky. Usiluje o vytvoření samostatného státu na severu Srí Lanky.

V současné době ji považuje mnoho států za teroristickou organizaci (mimo jiné Indie, státy Evropské unie a Spojené státy). Srí Lanka je tropický ostrov cca 900 km od rovníku. Je jen o málo menší (65 610 km²) než Česká republika (78 867 km²) s téměř dvojnásobným počtem obyvatel (20 mil.). A jestli je to skutečně Šrí Lanka, jak říkal Donutil v televizi, nebo Srí Lanka, na to se zeptáme raději místních obyvatel.

Tištěné informace se nemohly shodnout. Jsme plni otázek a očekávání. Vyplní se naše sny o rajském ostrově? Při vyslovování jejího jména cítíme na jazyku exotiku a trochu i dobrodružství. Tištěný průvodce nám vyvrátil domnělou představu, že jedeme do jen částečně civilizované země. Téměř všichni jsou tu gramotní (98%) a téměř všichni umí anglicky. Angličtina je tu vnímána jako třetí jazyk.

A to stejné nakladatelství tištěných průvodců, které nás varovalo, že pokud se nám něco stane ve Vietnamu, Laosu a Kambodži, abychom okamžitě odletěli do Thajska, se o lékařské péči na Srí Lance vyslovilo, že je na dobré úrovni. Ale stejně doufám, že ji nebudeme potřebovat.

Jak se letí na Srí Lanku?

Letěli jsme s domorodými aerolinkami Srilankan. Letadlo nás velmi překvapilo. Nejen, že jsme měli každý svou televizi, ale dokonce se ovládala přímým dotykem. Lůžku zajímalo jídlo. Bude pálivé? Výběr byl ze tří a hovězí bylo na evropský způsob. K tomu čokoládová pěna, ovocný salát, camembert a čokoládka Toblerone. Jsme syti a dobře

naladění. Let byl klidný a jeho průběh jsme mohli sledovat kamerkami před a pod letadlem, což v nás zejména při startu a při přistání vzbuzovalo nadšení. Když letadlo dosedalo, zažila jsem zvláštní pocit. Ačkoli je letadlo uzavřeno, s první palmou v okénku jako by se dovnitř protlačilo trochu zvláštní vůně. Dříve panovala ve společných prádelnách. A pak jsme do ní konečně vstoupili.

Bylo to stejné, jako poprvé. Hustý teplý voňavý vzduch se srážel na našich prochladlých tělech, mlžil brýle a objektivy a hojivě konejšil naše přesušené sliznice. Jestli ve mně zbyla alespoň jedna buňka z naší pramáti Evy, teď se probudila a poznala, že je doma. Myslím tím zpátky v ráji. A kromě zmíněných rajských pocitů nám taky bylo pěkný vedro. V Praze bylo ráno -4 a tady +28. Odbavení proběhlo dle očekávání. Imigrační úředník rychle ukryl propisku vloženou do pasu a spokojeně pokýval hlavou. Jeho pohyb mi připomněl návštěvníky našeho stánku na kongresech. Taky takhle spokojeně kývají. Podobná propiska motivovala recepčního, aby nám dal pokoj s výhledem na moře.

První dojmy bývají nejsilnější

Konečně stojíme na vysněném balkóně a svítí na nás tolik žádané slunce.

Před námi se táhne pruh trávníku a za ním začíná padesátimetrový pruh pláže se žlutým pískem. Rostou v něm kokosové palmy ověšené žárovkami, které asi budou večer svítit, a za nimi už se převaluje slaný kafe. Plavat se v něm nedá, voda je moc teplá a neustále sebou mele.

Hned při prvním smočení mi zákeřná vlna podrazila nohy, ukradla sluneční brýle a místo nich mi do hlavy nasypala hromadu písku. Dlouho jsme chodili po pláži sem a tam, jestli je třeba nevrátí, zalarmovali jsme potloukající se rybáře a slibovali odměnu pro nálezce, ale ti potvrdili, že co si moře vezme ...

V pozdním odpoledni celý obzor zaplnila flotila alespoň čtyřiceti katamaránů, které se právě vracely z lovu krevet. Vyplouvají prý každý den. Pohled na staré plátěné pomalované plachty pomalu se sunoucí po horizontu v pravidelných rozestupech nás vrátil o pár století zpátky a ještě přispěl k naší romantické náladě. Co nás tady asi čeká? Ve snění čas rychle utíká.

Uběhlo jen pár okamžiků a zářivá koule najednou spadla do moře přímo pod naším balkónem. Začíná naše první tropická noc bez peřin.

Druhý den jsme zahájili tím, že jsme docela obyčejně zaspali. Večer jsme popili trochu piva, k tomu přičtete časový posun čtyři a půl hodiny a bylo to. Omlouvá nás jen náš biologický budík, který nám v 9:00 místního času tvrdil, že je 4:30 ráno.

Ztraceni v mangrovu

Dopoledne jsme očuchávali rohy, abychom se seznámili s novým prostředím. Negombo je především rybářským městem, láká nás rybářská tržnice, ale na tu je dnes příliš pozdě. Jsme dychtiví přírody, takže jako první navštívujeme přírodní rezervaci, kde pěstují mladé mangrovníky. Jako děti ve školce. Mangrovníky patří mezi největší stromy světa. Nad spleť kořenů asi metr nad vodou začíná samotný kmen, který se může tyčit až do výšky čtyřicet metrů. Stromy patří k nejstarším rostlinám naší planety a k životu potřebují sladkou i slanou vodu a proto rostou právě na místech, kde řeky ústí do moře.

Biology a ekology odjakživa fascinovala jejich schopnost přizpůsobovat se slanému prostředí. Mají hodně dýchacích kořenů, aby si mohli zabezpečit kyslík, kterého se jim v bahnité půdě nedostává. Během svého života dokážou putovat ze souše k moři. Postupně zapouští z ohnutých větví kořeny a vytváří druhotné kmeny, takže jeden jediný strom může mít obrovskou plochu a sám vytváří celý les stojící v bažinách slané vody. Při odlivu jsou vynořené nad hladinu a při přílivu bývají zalité až po koruny. K trikům mangrovníku, jak přežít, patří jejich rychlé a bezpečné rozmnožování.

Semena klíčí už na stromě a jen, co spadnou do vody, zapíchnou se do bahnitého dna, kde pokračují ve vývoji. Kdysi mangrovníkové porosty pokrývaly až tři čtvrtiny mořského pobřeží v tropických a subtropických oblastech. Dnes jich zůstala sotva polovina a i ta je velmi ohrožená.

Tato přírodní bariéra je jedním z nejproduktivnějších ekologických společenství na světě podobně jako deštné pralesy. Existuje mnoho důvodů, proč by se měly chránit. Tvoří přirozenou ochranu před bouřkami a hurikány, neboť v jejich porostech se rozbíjejí vysoké vlny a ztrácejí svou ničivou sílu. Existuje spekulativní domněnka, že tsunami zdaleka nemusely napáchat tolik škody, kdyby na pobřeží narazily právě na mangrovníkovou houštinu. Dále filtrují látky škodlivé pro životní prostředí, zabraňují pronikání odpadů a sedimentů například do korálových útesů a také jsou důležitým článkem potravinového řetězce.

Potulovali jsme se po bahnitých chodníčkách mezi spletítymi kořeny. Vzduch byl plný bublání a bzučení, nemohli jsme se nabažit těch podivných zvuků a nezvyklé vůně slaného bahna. Chodíme si chodíme dole po bažině, až jsme se zamotali. Je to jasné, zabloudili jsme. Všude kořeny a kořeny, všechny cestičky vypadají stejně.

Pro mořeplavce muselo být velmi těžké takový porost překonat a dostat se konečně na souš. Kudy, kudy vede cestička? A to jsme tu první den! Jak je asi ta rezervace velická? Zachránili nás až místní obyvatelé a díky nim jsme viděli jejich čtvrť, kam turisté normálně nechodí. Lůd'a rozdál

pobíhajícími dětem pár bonbonů a najednou zmizel. To už bylo podruhé. Rozbušilo se mi srdce. Neznámé prostředí, neznámí lidé, žádní turisté, má velký foťák! Rozhlédla jsem se. Ze všech stran mě se zaujetím pozorovaly tmavé obličejce. Jako exota. Až když se nabažili mého zmatku, ukázali mi s potěšením, kam se ztratil. Můj úlek byl úsměvný.

Pozvali ho na návštěvu do jednoho domku a musel tady vyfotografovat celou jejich rodinu i s babičkou. Domečky kolem byly docela pohledné. Žádné dřevěnice na kůlech jako v jihovýchodní Asii. Byly to hezké, barevné, zděné domečky s vyřezávanými dveřmi z tropického dřeva. Západní část pobřeží Srí Lanky je vůbec zajímavá. Nejdřív se s místním

obyvatelstvem smíchali Portugalci, přivezli sem křesťanství a obrátili na víru podstatnou část tehdejšího obyvatelstva. Pak připluli Holanďani a zbudovali jim tady podél moře kanály a křesťanské katedrály. Holanďany vystřídali Angličani, naučili je hrát kriket, pěstovat a pít čaj. Po nich přišli turisté a přinesli do džungle satelitní televize, mobilní telefony a vodu v plastových lahvích. A na to máme být pyšní? Zbytky plastových lahví se povalovaly po celé rezervaci.

Po stopách bludného Holanďana

Poobědvali jsme v místní čínské restauraci a definitivně jsme si potvrdili, že náš hotel má mnoho výhod, ale dobrý kuchař jim chybí. Asi jim vaří nějaký Němec, když jsou zatíženi na německou klientelu.

Po obědě jsme vyrazili do mokřadel pozorovat vodní ptáky na zbytcích holandského kanálu. Jeli jsme místním oblíbeným dopravním prostředkem. Je to motorková tříkolka s boudičkou.

Když jede, všude kolem vás fouká, takže v ní není horko, ale má své limity. 30 km jsme ujeli za jeden a půl hodiny. Přijeli jsme pozdě. Už nás nechtěli vzít na loď. Naštěstí propiska udělala své a ochránce rezervace se pustil do telefonování. No vida, k čemu je dobrý mobil v pralese. Za několik minut se lodivod znovu dostavil. Měli jsme loďku jen pro sebe. Mokřadla kolem kanálu jsou plná rozličných druhů ptáků a lodivod ochotně vypínal motor, abychom se k nim dostali co nejdříve. Když jsme se vraceli domů, rybáři už kladli první pasti.

Slunce před námi bez varování spadlo do starého holandského kanálu mezi mangrovníky. Zvláštní. Tolik zážitků za necelé dva dny. Přítomnost nás zcela pohltila. Rozhodně si nechci připomínat, na co všechno jsme pod horkým sluncem přestali myslet, takhle se mi to líbí. Ale v noci za zavřenými víčky se stále vracím do světa svého nevyzpytatelného podvědomí a ve svých snech plných fantasmagorických příběhů jsem ještě neopustila evropský kontinent. Jako bych žila dvojitý život. S o to větší radostí se ráno probouzím do skutečné reality. Jsme tady a teď na rajském ostrově a to si rozhodně chceme užít.

To, čemu věříš, funguje!

Putování časem o 2000 let zpátky

Ráno vstáváme nekřesťansky brzy. Chceme zanechat stopy svých barbarských chodidel v písku na historicky nejstarší osídlené části Sri Lanky. Těšíme se na starověké královské město Anurádhapura, ve kterém se našly důkazy o lidském osídlení již z doby železné v 5. stol. př.n.l. Leží na severu Sri Lanky a po více než tisíc let bylo nejen hlavním městem na ostrově, ale patřilo i k největším městům na světě.

Vysoce vyspělá sinhálská civilizace vybuodovala rozsáhlá a promyšlená vodní díla a zavlažovací systémy, vyprahlou půdu proměňovala v úrodné pláně a dokázala uživit značný počet obyvatel. Množství římských mincí, které zde byly nalezeny, napovídá o čilém zahraničním obchodu již v prvním miléniu.

Po velkém rozkvětu, který jako by tu byl na věky, přišel pád. Na konci prvního tisíciletí (v r. 933) po pádu velké sinhálské civilizace bylo město úplně opuštěno a jako mnoho jiných památek je pohltila džungle.

Pro nový svět bylo objeveno až Angličany v r. 1833 a od té doby se intenzivně pracuje na jeho záchraně. Srílánčané jej považují za mocný symbol své národní identity a kultury.

Pořád si kladu stejnou otázku, co všechno dokázaly vytvořit předešlé civilizace a kam se najednou ztratily? Jak snadno podlehne vysoká kultura násilí a agresi „barbarů“?

Anuradhapura byla centrem dávné civilizace více než tisíc let a dnes jsou z ní ruiny, ke kterým chodíme žasnout. Kroutíme hlavou s nadhledem jako nedotknutelní bozi, kterých se vzestupy a

pády civilizace netýkají. Jakže dlouho už trvá naše vyspělá civilizace? A kdo říká, že bude trvat na věky? Odoláme nájezdu „barbarů“, kteří nemají co ztratit? Neznamená náhodou vyspělost = závislost na civilizačních vymoženostech? Prohospodařili jsme už téměř všechna fosilní paliva a dochází nám pitná voda.

A co když nám vezmou naftu a znovu přiškrtní plyn? Jsme součástí VELKÉ CIVILIZACE a teď je třeba ji nejen udržovat, ale zabezpečovat její další rozvoj a najednou nám dochází dech. A když bude nejhůř, bude se ještě kam stěhovat? Prastaré stavby zahalené tajemstvím ve mně vzbuzují pokoru k našim předkům i k naší možné budoucnosti, a proto náš výlet spojují s velkým očekáváním.

Ale začnu pěkně po pořádku, totiž včerejším večerem. Zažili jsme první tropickou bouřku. Ohlásila se výpadkem proudu. Začal foukat vítr a ohýbal palmy až k zemi. Vypadalo to jako v televizi. V jeden ráz se z nebe začaly valit proudy vody. Celé nebe bylo jako jedna obrovská sprcha s teplou vodou. Lilo několik hodin.

Ráno bylo nebe šedivé a plné páry. Náš vůz s řidičem jsme si nechali přistavit už v 6:15. Cena za takovou cestu se domlouvá předem a zahrnuje i dobu čekání. Vlastně cena se nedomlouvá, o ceně se smlouvá. Řidič navrhne a uvede cenu pro turisty obvyklou a vy uvedete cenu pro vás výhodnou. Výsledná cena je průběžným průměrem obou nabídek. Pro ty, kteří si smlouvání nedovedou představit, malá ukázka.

Jak se smlouvá?

Když potřebujete auto, stačí, když se postavíte před hotel a rozhlédnete se. Máte bílou kůži, potíte se a nadouvá se vám zadní kapsa u kalhot. Vysíláte jasné signály, že si nevíte rady. Počítejte s tím, že vás pořád někdo pozoruje, protože vaše peníze potřebuje, aby uživil svou rodinu a tak je otázkou několika vteřin, kdy se kolem vás vytvoří hlouček, aby vám nabídl své služby.

„Potřebujete někam odvést?“

„Ano, to tedy potřebujeme.“

„Odvezu vás, kam budete chtít!“ „Já taky!“

„A já taky!“

„A odvezete nás do Anurádhapury?“

Je to 170 km, takže Tuk-tukáři poodstoupili, ale stále se zájmem naslouchají. Ve hře zůstává jediný řidič auta. Nikde jsme ho nehledali, zjevil se zčista jasna, jako by už dávno stál před

hotelem.

„Odvezu vás, kam budete potřebovat!“

„A proč bychom vám měli věřit?“

„U mě jste v nejlepších rukou, mám na to licenci!“ Řidič ukazuje barevnou placku.

„Ale my nepotřebujeme jen odvést tam a zpět, ale chceme si všechno prohlédnout, chceme po cestě stavět, chceme fotografovat!“

„To není problém, zastavím vám, kde budete potřebovat a zase na vás počkám!“

(„Co myslíš, zkusíme to s ním?“) Zkoumáme, jestli má řidič klimatizaci a prohlížíme čistotu vozu.

Vypadá to dobře. Cena se domlouvá předem, ale jak můžeme tušit, kolik mu máme dát?

„Kolik za to chcete?“

„Moje cena je 9000 rupií (asi 90 USD/1890 Kč)“.

„To je nějak hodně, neslevíte trochu?“

„To je moje pevná cena!“.

(„To není moc, když uvážíš, že jen taxi v Praze na letiště stojí 600 Kč“.

„No jo, ale víš, co psali v průvodci, že rádi předražují. Abychom nebyli za blbce!“

„To stejně budeme, s tím nic nenaděláš :-)!“

„To je moc peněz!“

„Ale uvažte, že s vámi budu celý den. Zavezu vás, kam budete chtít. Dobře vám poradím!“

„Ale pro nás je to moc drahý!“

„Je to 170 km. Za jinou cenu auto neseženete!“

(„Nějak moc nás tlačí, podíváme se jinde!“)

„Ne, je to drahý, zeptáme se jinde!“

A TADY NASTÁVÁ KLÍČOVÝ MOMENT SMLOUVÁNÍ

„Počkejte, a jaká cena by pro vás byla dobrou cenou?“

(„Kolik mu mám říct?“) Zdá se, že řidič nám visí na rtech. Je vidět, že se vyzná v odezírání řeči těla víc, než všichni naši prodejci dohromady.

„8000 rupií!“

„Ale to je strašně málo! Musím zaplatit za benzín a splátky za auto.“ Řidič se užasle nadechl.

Výborný herecký výkon! „To na pokrytí mých nákladů nestačí!“

(„Myslíš, že jsme to přehnali?“

“ Ne, ne, jen ho nech!“

„A co když jiný auto neseženeme?“

„8000 je naše konečná cena, vem nebo běž!“

„Tak tedy dobře, tak 8500 a plácne si!“

(„Co uděláme? Víš co, tak to riskneme. Auto má čistý a vypadá slušně. Ušetříme vzácný čas a budeme se raději pohupovat na vlnách!“)

Pláclí jsme si, okounějící tuk-tukáři spokojeně přikývli a představení skončilo. Za auto na celý den i s řidičem jsme zaplatili 1780 Kč, to bylo na české poměry za hubičku. Ještě, aby nám všechno vyšlo podle našeho očekávání. Jsme tu krátce a nevíme, jak se na místní lidi můžeme spolehnout.

Ráno nás čekal vymydlený řidič v nažehlené košili, v dlouhých kalhotách s páskem a v mokasínách. Čekala nás daleká cesta. Na kilometry 170, ale na hodiny téměř 5 tam a 5 zpět. Může za to provoz, kvalita silnice a předpisy. Mimo ves se smí do 70 km. Alespoň jsme měli dost času si všechno prohlédnout.

Projížděli jsme krajinou podobnou Kersku, jen místo borovic tu stály palmy, vesničkám k našemu překvapení dominovaly malé křesťanské katedrálky, lagunky s vodními buvoly a volavkami a chvílemi neprostupná houšť pralesa. První setkání s historií nás čekalo na cestě. Řidič nám zastavil v Resthousu. Byla to evidentně stará budova a

číšník nám prozradil, že ji postavili Angličané na počátku 19. stol. Oni totiž rádi cestovali po celém ostrově a vždycky si potřebovali někde odpočinout. Proto si postavili síť podobných budov po celém ostrově a občerstvovali se čajem. Uplynulo jen 200 let, ve starožitném a neuvěřitelně zachovalém nábytku z týkového dřeva se rozvalujeme my a pijeme stejný čaj.

K tomu jsme se jako bonus dozvěděli, proč se Srílančané tak rádi smějí. Teorii jsme slyšeli několik, jako třeba, kdo by se pod tak nádherným sluncem nesmál, ale tahle byla lepší.

Proč se Srílančané rádi a často smějí?

Protože smíchem se čistí krev. Když se někdo nesměje, všechny škodliviny mu zůstávají v krvi, usazují se v srdci a jsou příčinou všech nemocí. Také se prý může stát, že by se nemocný chtěl začít smát, aby se uzdravil, ale už mu to nejde. Je tak plný škodlivin, že už se smát nedokáže a proto se nikdy neuzdraví.

Tohle si musíme pamatovat!

Anurathapura

Ještě dvě hodinky jsme se natřásali na hrbolaté cestě a najednou se před námi objevila první velká bílá dágoba (stúpa). Pro ty, co nevědí, jak vypadá a k čemu slouží, velmi stručné vysvětlení (tímto se omlouvám všem cestovatelům a milovníkům Buddhismu za velké zjednodušení). Dágoby na Srí Lance mají většinou tvar přibližně poklopu na sýr a stavěly se na všech místech, které měly něco společného s Buddhou.

Viděli jsme několik nej: nejstarší dágobu na Sri Lance (a možná i na světě), postavenou ve 3. stol. př.n.l. a údajně obsahuje Buddhovu klíční kost.

Obdivovali jsme největší dágobu na ostrově, která v době svého postavení (3. stol) byla třetí největší stavbou na světě (120m), větší byly údajně jen Egyptské pyramidy v Gíze (i dnes má 70m a je největší stavbou postavenou jen z cihel na světě). Stavěla se téměř 25 let. Z důvodů rekonstrukce je obalená velmi důmyslným lešením. Jakkpak dlouho se asi

bude opravovat? Pokud byste ji chtěli rozdělit na cihličky, vyšlo by vám prý 90 milionů cihel.

Všechny dágoby jsou navzdory své velikosti uvnitř plné, nedá se do nich vstoupit. Jejich tvar symbolicky vyjadřuje pět základních živlů, dole je země, na ní voda, potom oheň, nad ohněm vzduch a špička znamená prázdnotu, nicotu a možná i spojení s vesmírem.

Ale tím naše pouť po magických místech ještě zdaleka nebyla u konce.

Nejkrásnější soše Buddhy na Srí Lance vytesané z pískovce už ve čtvrtém století jsme hleděli přímo do kamenných očí.

Abychom si porovnali naše dějiny, připomeňme, že až v 6 – 8. stol v době raného osídlení Slovanů nastalo první sjednocování slovanských kmenů, budovala se první opevněná slovanská hradiště a na místě Pražského Hradu byla postavena první rotunda (v r 882 knížetem Bořivojem z Přemyslovců). Zdá se, že Srílančané byli o pěkných pár století napřed.

Jednotlivé stavby byly od sebe vzdálené i několik kilometrů. Náš řidič nám velmi dobře poradil, v jakém pořadí je nejvhodnější jednotlivé památky navštívit. Bez něj bychom byli ztraceni. Všude kolem staveb je posvátné prostranství a bez ohledu na sálající slunce se musí kolem chodit s obnaženou hlavou a bez bot. Pochopili jsme, proč v průvodci celou oblast nazývají vyprahlými pláněmi a proč pro ně byly funkční zavlažovací systémy nutnou podmínkou k přežití. Tady bylo slabé místo celé civilizace. I ve stínu bylo nejméně 36°C. Dostali jsme radu nad zlato: „Navlékněte si na bosé nohy ponožky!“ Bez nich bychom bez újmy nepřežili. I tak nás rozžhavený písek pěkně páčil do chodidel.

Před samopaly

Každá posvátná stavba je pečlivě střežena vojáky se samopaly evidentně připravenými vystřelit. Komunikace v angličtině je běžná a přesto jsme právě tady poprvé narazili na komunikační problém. Souhlas nevyjadřují pro nás čitelným přikyvováním, ale jakýmsi podivným kroucením hlavou. Přitiskněte si bradu na prsa a opisujte s ní malý oblouček vpravo a vlevo. To znamená ANO a je to velmi podobné NE.

U nejuctívanější dágoby před námi ze tříkolky vystupoval neuvěřitelně maličký mnich a malými vrátky mířil do komplexu za zdí. Úplně nás fascinoval. Jako ve snách jsme ho následovali. Kroutil zajímavě hlavou, ale my jsme nedbali. Dalšími malými vrátky prošel na hlavní cestu k dágobě, aniž by prošel hlavní Bránou a vojenskou ostrahou. Co jemu prošlo,

nám neprošlo.

Spatřili nás vojáci a něco halekali. Nerozuměla jsem jim a ptala jsem se, zda chtěli, abychom se vrátili. Znovu tak zajímavě zakroutili hlavou, zdálo se, že ne a tak jsme pokračovali v cestě.

Porozuměli jsme až pohybu hlavně (od samopalu) od nás směrem k bráně. Aniž bychom tušili, prošli jsme klášterem a ignorovali jsme hlavní vchod, bezpečnostní rám a osobní prohlídku.

Ošklivě se na nás mračili. Ještě, že jsme byli bílí, vysocí a evidentně jsme měli peníze, když

jsme měli na letenku. Usmířila je až propiska a dokonce povolili, aby si je Lúďa vyfotografoval. Nakonec ani nechtěli vidět vstupenku.

Sri Mahá Bodhi a její odkaz

Nejvíce zvědavá jsem byla na pupek Anurádhapury, centrum duchovního a fyzického světa, nejuctívanější památku Sri Lanky, a to nejstarší strom na světě se zdokumentovaným rodokmenem, 2000 let starou posvátnou smokvoň. Vyrostla z odnože toho nejposvátnějšího stromu z posvátných, stromu, pod kterým Buddha došel k osvícení.

Po celou dobu jejího života bez ohledu na dramatické události kolem se o ní nepřetržitě stará celá řada strážců a ochránců. Třeba i na nás sestoupí moudrost poznání? Úžas ze stářím rozbrázděné kůry se nekonal. Moc jsme z ní neviděli. Je obestavená plotem a chrámečky do čtyř světových stran.

V jednom z nich nám na pravou ruku uvázali svazeček bílých nití. JAKO NÁRAMEK PRO ŠTĚSTÍ! A jestli tomu věříme? TO, ČEMU VĚŘÍŠ, FUNGUJE! Jakkoli to zní úsměvně, najednou ve stínu 2000 let starého posvátného stromu mi došlo, jak velká síla se skrývá uvnitř každého z nás, pokud chce věřit...! A my jsme věřit chtěli... že naše putování určitě

dobře skončí, naše rodina je zdravá a dobře se jí daří a že žádné pracovní průšvihy, které bychom nedokázali zvládnout, se nekonají.

Víra v boha je v životě účinnou oporou. Bez ní je život složitější. Pokud ji nemáme, je důležité mít něco jiného, o co se můžeme opřít. Třeba o víru v sama sebe a ve své schopnosti. To ale znamená za svá rozhodnutí přijmout i plnou odpovědnost. Bez výmluv.

Dokážeme ji vždy unést? My sami jsme strůjci svého štěstí. A že si pomáháme berličkami? Strkáme si kaštany pod polštář, nosíme talismany po kapsách a přehazujeme si začarované šály kolem krku? Proč ne? Když to pomáhá! Pro jistotu mám nitěný náramek dodnes (už je to dva týdny po našem návratu). Už zdaleka není bílý, ale věřím v jeho magické schopnosti a tak stále funguje. Zařídil, že piji jen z poloplných sklenic. Moc mi to chutná.

Při zpáteční cestě se nám slunce ztratilo v pralesi a najednou byla tma. Před hotelem z našeho auta vystupovali dvě bílé, zpcené a uválené postavy a dveře jim otvíral svěží řidič v nažehlené košili a s pečlivou pěšinkou ve vlasech. Líbí se nám. Taky se učešeme a pojedeme s ním i zítra. Chceme si vystoupat na posvátnou skálu Sigiriya a prohlédnout si skalní chrámy v Dambulle. Ale to až příště...

I malá rozhodnutí nás dovedou k podstatně odlišným zítřkům

Sigiriya

Čeká nás další den putování za Srilandskými záhadami. Předmětem našeho zájmu budou posvátné skály, kameny a jeskyně.

Láká nás skalní monolit, který najednou z ničeho nic vyrůstá ze země, velká hranatá skála s výškou 200 m nad okolní krajinou plná přírodních jeskyní a skalních převisů, které po více než 2000 let upravovala a zkrášlovala lidská ruka.

Říkají jí Sigiriya (Lví skála) a jedno z tajemství, na které jsem za celou dobu svého pobytu nedostala odpověď, je: „ Proč Lví skála, když lvi na Sri Lance nikdy nežili?“

Stěny jejích jeskyní jsou zdobené nádhernými malbami starými alespoň 1500 let.

Lůd'a se těší, že uvidí proslavené vlnadné slečny rozličných tváří a kostýmů. Vědci se nemohou dohodnout, jestli mají nebo nemají náboženský význam. Že by je namalovali jen ve znamení krásy? Je v nich nerozluštěné tajemství, které probouzí fantasmii, otázky a úžas. Po zásluze se staly symbolem Sri Lanky.

Nahoře na skále si mniši už ve 3. stol. př.n.l. postavili poustevnu, v 5 stol.n.l. ji rozšířili na klášter a dokonce ho i zásobovali vodou, kterou dokázali čerpat zezdola z důmyslných nádrží čerpadlem poháněným větrem.

Ve 14. stol. byl klášter opuštěn a jeho ruiny byly objeveny na počátku 20. století Angličany. Další záhada. Výstup na skálu je náročný sám o sobě a v tom vedru. Proto jsme spěchali. Každá minuta od východu slunce se počítá.

Sluníčko nás zastihlo už na cestě. Najednou se vyhouplo z pralesa a svítilo nám přímo do očí.

Mona Lisa a její skutečný původ

Chtěli jsme tam být brzy, aby... Když jsme dorazili ke skále, přístupovou cestou nelogicky odcházely zástupy školáků. Děvčata v bílých nabíraných sukních a bílých halenkách s kravatou a chlapci celí v bílém, ve školních uniformách. Odcházeli je slabé slovo, oni dolů běželi.

U pokladny jsme se dozvěděli, že nás na skálu

nepustí, protože hluční chlapci rozzlobili sršně, kteří tam bydlí. Několik chlapců prý ošklivě poštípali. Musíme prý počkat minimálně hodinu a půl, než se sršni uklidní.

Co teď? Jak vyjádřit, jak HODNĚ jsme chtěli na nahoru! Pokoušeli jsme se využít ochoty našeho řidiče a novinářské průkazy, abychom se na ni dostali HNED. Nemůžeme jen tak zbůhdarma čekat.

Aktivně jsme vystřídali několik kancelářů a rozdali mnoho propisek. Všichni se tvářili ochotně, ale když došla řeč na náš možný výstup nahoru bez čekání, vždy jsme narazili na pokrčení ramen a negativní kroucení hlavou. Nevzdali jsme to. Spoléhalí jsme na již tolikrát osvědčenou metodu

gramofonové desky a vedli jsme si pořád svou:

„Přijeli jsme až z Evropy, abychom navštívili vaši posvátnou skálu, máme jen jeden den čas a moc nám na tom záleží. O celé naší pouti píšeme do novin. To chcete, aby se všichni v Česku dozvěděli, že jste nám nechtěli vyjít vstříc?“

Uznávám, to nebyla pěkná věta, ale fungovala. Opakováním se dařilo do ní dostat stále více emocí a pořádně si ji procítit. Byli jsme v ní dobří! Vrchní manager nakonec rozhodl, že nás na skálu pustí, ale jen do jeskyní za slečnami a pouze na vlastní nebezpečí. Nahoru na vrchol skály prý nás rozhodně pustit nemůže. Ovšem zaplatíme plné vstupné.

„Tak co, půjdeme tam a nebo budeme čekat? Jak se máme rozhodnout? Panna nebo orel?“

Mám kouzelný nitěný náramek a piji jen z poloplných sklenic. Raději panna v hrsti. Vůbec jsme si nebyli vědomi, že by nám mohlo hrozit opravdové nebezpečí. Trochu mě zarazil až starostlivý tón našeho řidiče, když nás varoval, abychom byli opatrní.

Po cestě k vytoužené skále jsme viděli houkající ambulanci a sedící postižené. Dostali jsme přiděleného osobního průvodce, který bděl nad naší bezpečností a po ocelových schodech vzhůru do jeskyně jsme museli našlapovat potichu. Krásky byly neuvěřitelné. Měli je pojmenované podle

krojů a stylů. Z původních 500 jich zbylo jen 20. Mezi nimi byla i jedna 1500 let stará Mona Lisa. Hezky ji Da Vinci okopíroval!

Kdyby - tak by!

Souběh náhod a malých rozhodnutí v nepatrném čase způsobil, že jsme se sice nedostali nahoru na skálu, ale zase nás nepošťípali sršni, nemuseli jsme marnit den v místní nemocnici a čelit mnohem závažnějším rozhodnutím, například zda si nechat do sebe píchnout místní injekci nebo polykat místní pilulky.

A když to vezmu z opačné strany: kdybychom vyrazili později a na skálu jsme šplhali v poledne (to už by teoreticky byli sršni klidní), mohli bychom dostat úžeh z horka a místo dalšího cestování bychom se museli vrátit do hotelu.

Taky by se mohlo stát, že ani za dvě hodiny by nebyli sršni klidní a ztratili bychom další dvě hodiny.

„BYCH“ se točil v hlavě jako kolovrátek. Bylo těžké ho zastavit a užít si atmosféru magického místa s vnímavou myslí. Naší jedinou výhodou při vší smůle bylo, že jsme na skále byli jen my dva a náš ochránce. Všude kolem prázdno. A tichoučko. Nedovedu si představit, jaké by to bylo se v tajemných jeskyních prodírat hordami školáků a turistů a pokoušet se naslouchat hlasu dávné minulosti. Vlastně jsme klikaři. Krásně jsme si to užili. Náramku, díky!

Ještě o sršních

Dodatečně jsme se dozvěděli, že situace na Sygíriya byla celý den tak dramatická, že ji dokonce vysílali i v místní televizi. Sršni na skále bydleli odjakživa. Občas se stane, že je někdo rozzuří a

většinou to špatně dopadne. Položili jsme otázku (dodatečně jsem uznala, že byla stupidní a trochu jsem se za ni styděla), proč tedy sršně nezlikvidují? Odpověď stojí za zamyšlení:

„Nikomu neškodí, lidé s nimi žijí v poklidné symbióze celá staletí. To, že se návštěvníci občas neumí chovat a zbytečně je dráždí, přece není dostatečný důvod, aby bylo jejich hnízdo zničeno. To přece není vina sršňů, ale lidí a jejich zbytečné agresivity.“

Před zavřenou pokladnou

Ale náš výlet ještě neskončil. Ještě jsme se měli na co těšit. Čekalo nás mistrovské dílo sinhálského buddhismu, vyzdobené posvátné jeskyně v Dambulle.

Když jsme tam celí natěšení dorazili, dostali jsme další sprchu. V tom horku nemůžu napsat, že studenou, byla spíš vařící. Taky jsme po ní zůstali stát opaření.

V pokladně měli hodinovou polední pauzu a nahoru nás nepustili. Ideální prostředí pro BYCHA a jeho rejdy.

„Kdybyste bývali počkali v Sigíriyi, mohli jste si prohlédnout i vrchol skály a nemuseli jste tady takhle mařit čas. Kdybyste nebyli tak zbrklí, mohli jste vidět obojí. Teď tu budete zbytečně hodinu čekat!“

Bych-nebych, nečekali jsme, šli jsme na oběd. Řidiče jsme požádali, že bychom chtěli ochutnat místní kuchyni. Zavezl nás do restaurace nedaleko se zelenými plátěnými ubrusy. Vařil nám starší štíhlý bělovlasý pán s oduševnělou tváří. Vařil skvěle, na doktora by ho byla škoda. Požádali jsme ho o pravé Srilandské karí turisticky HOT (jen mírně pálivé). Pro ty, co by rádi věděli, co jsme to vlastně jedli, připojuji malé vysvětlení.

Co je to KARÍ (CURRY)

Pod pojmem karí (také curry) se v našich evropských krajinách rozumí směs koření a nikoli nějaké jídlo. To nás mátló.

Karí je svým původem tamilské označení pokrmu připomínajícího ragú, tedy kousky masa, ryby

nebo zeleniny podávané ve většinou relativně husté omáčce. Jako příloha se podává rýže nebo indický chléb.

V označení nám nadělali zmatek Britové. Během své koloniální nadvlády začali slovo karí používat pro směs koření, které se k přípravě tamilského „ragú“ používá.

Když se směs koření (existuje v mnoha

různých variantách) dostala do Evropy, zůstalo jí nesprávné označení.. V celé jihovýchodní Asii se dodnes pod pojmem karí (curry) rozumí jen pokrm, koření se říká masálá (v Evropě známé jako curry).

Oblast od oblasti je rozdílné, dokonce se liší i od města k městu. Je možné si ho koupit v obchodě už připravené (jako prášek nebo ve formě pasty), v mnoha případech si ho každá rodina míchá sama.

Masálá na severu Indie je většinou jemnější nežli pikantní až velmi ostré druhy v jižní Indii. V našich obchodech se směsí curry setkáváme dokonce v několika barvách. Žlutá barva je typická pro "indické curry", "thajské curry" je zelené či červené ve formě prášku či pasty a je pěkně ostré. Srilanské curry je hnědé a u nás ho neseženete (zatím?). Jeho složení směsi je pro náš jazyk silně varující, k nejčastějším komponentám směsi patří kurkuma, pepř, chilli, kardamom, koriandr, zázvor, kumin, muškát, skořice a další. Naše karí vypadalo následovně: veliká mísa rýže a několik místiček „ragú“ různé barvy a různé chuti. Neočekávaně jsme zažili chuťový orgasmus. Při konzumaci vepřaknedlazela ve veřejném stravování na něj myslím dodnes.

Dambulla

Pod vrcholem dalšího skalního monolitu asi 150 m vzhůru nad silnicí se skrýval vytožený Královský skalní chrám. Skládá se z pěti samostatných jeskyní a ukrývá kolem 150 Buddhových soch na různý způsob. Dominantní je především ležící socha Buddha dlouhá 14m a vytesaná přímo do skály. Velebnost ohromujících prostor skalní katedrály nám vyrazila dech. Jako místo bohoslužeb prosluly již v již v 1. stol. př.n.l.

Stropy a stěny jeskyní jsou do posledního místečka vyzdobené malbami ze života Buddha a v temném šeru září především dvě barvy. Červená a zlatá. V jeskyních bylo příjemně, ale dlažba před jeskyněmi byla pěkně rozpálená. Auvajs auvajs. Ponožky jsme nechali v autě. Svým poskakováním jsme byli strážcům chrámu pro smích. Určitě budou hodně a dlouho zdraví a my na tom máme svou zásluhu.

Na návštěvě u rybáře

Dali jsme si pauzu. Je až neuvěřitelné, jak rychle si člověk na lenošivý život zvykne. Teplý je normální, šumění palem běžný folklór a mořské převalování běžná rutina. Počítala jsem to. Vlna se důstojně zvedne, překulí a sápe se na pobřeží. Začněte hlasitým Šššššš a počítejte 1, 2, ...7. Pomalu! Šššššš. Jednou hezký. Dvakrát romantický. Za chvíli je to pořád dokola. Už chápu, proč to Evu v ráji nebavilo. My jsme to taky nevydrželi a vyrazili na průzkum. Rybáři zrovna připlouvali a ze sítí vymotávali úlovek.

Hned se jeden nachomýtl a všechno, co se právě dělo kolem nás, nám vysvětloval: že v noci přespávají pod jednoduchým přístřeškem, aby brzy ráno mohli vyplout, že ryby dřív, než se suší na slunci, se jeden celý den předtím nasolují, že můžou lovit jen, než nastanou monzuny a v monzunovém období nemají práci a jsou doma. Takových průvodců jsme

potkali už bezpočet.

Začnou zeširoka a skončí žádostí o peníze. Byli jsme zvědaví, jak se příběh bude vyvíjet tentokrát. Měli jsme čas a zajímalo nás, jak žijí místní rybáři v 21. století. Ukázal nám betonovou placku, kde stál jeho dům, než přišla tsunami, vyprávěl, že teď bydlí v pronajatém domě, že má tři dcery, té nejmladší je 5 měsíců. Až sem to bylo zajímavé, ale najednou přitvrdil. Ta malá je prý nemocná, a jestli bychom jí nemohli dát peníze na mlíko. „Já křesťan ty křesťan, musíme si pomáhat“, ukazoval na malý zlatý křížek na krku.

OK. Když hra, tak hra.

„Tak my ti to mlíko koupíme, krám je jistě tady nedaleko!“

„Ale ona potřebuje speciální mlíko, to mají jen v lékárně!“

„Dobře, tak my ti ho koupíme v lékárně. Jak se to mlíko jmenuje?“

„To já nevím, já to mám napsané doma na lístečku!“

„Dobře, a jak daleko bydlíš?“

„Je to odtud asi 10 minut!“

„OK, tak nám přines do hotelu, jak se to mlíko jmenuje a my ti ho koupíme!“

„Ale když ho budete kupovat vy, tak vám dají mnohem vyšší cenu, než platí místní!“

To byla pravda. Evidentně všude platily dvojí ceny.

„A kolik chceš na to mlíko?“

„500 rupií!“ To bylo asi 100 Kč.

(„Co když opravdu potřebuje pomoci?“)

„OK, můžeme se k vám domů podívat?“

Rybář se evidentně zarazil, ale jen na okamžik kratší než vteřina. Co se mu asi honilo hlavou?

„Teď chcete jít k nám?“

Což o to, mohli jsme ho trochu vyděsit, ale bylo moc horko a my jsme ho nechtěli vyšetřovat.

„Ne teď, až odpoledne!“

„To by šlo, kde na vás mám počkat?“

„Počkej na nás u hotelu před západem slunce.“

V pět hodin odpoledne na nás čekal vymydlený rybář v čistém tričku. Vedl nás cikcak po celé čtvrti. Asi aby všichni viděli, že si vede bílou návštěvu. Z holčičky se stal do odpoledne chlapeček, a kdo ví, jestli byl opravdu jeho. Lež má krátkou paměť, ale to jsme nevyšetřovali. Pro nás to byla příležitost podívat se, jak bydlí obyčejní lidé.

Domeček z neomítnutých tvárníc, sedlová střecha, betonová podlaha, místo stropu prostor až pod krovy, plastový nábytek, na zemi matrace a tři krásné dívky jako princezny. Kdyby byly vyšší, mají korunku královny krásy v kapse. Pochovala jsem si chlapečka, pohovořila jsem s děvčaty, které údajně byly jeho dcerami. Mluvily velmi srozumitelnou angličtinou.

Lůd'a si vyfotografoval celou rodinu. Nechali jsme jim nějaké peníze „na mlíko“. Evidentně neměli nazbyt a nám to nijak neublížilo. Rybář nám nabídl, že nám ukáže ještě kostel, když jsme taky křesťané. Zajímalo nás to. Zavedl nás do malé gotické katedrálky. K mému překvapení se povědomá šerost a zatuchlost našich kostelů nekonala. Hlavní prostor byl ze všech stran plný vzduchu a slunce. Po obou stranách hlavní lodě bylo těsně vedle sebe mnoho dvoukřídlých dveří a všechny dokořán. To byl přívětivý a přátelský stánek páně. Bylo evidentní, že v životě místních lidí hraje významnou úlohu. Sem se obrací o pomoc, když je nejhůř, tady našli útočiště, když se přivalila tsunami a odtud se rozdělovala humanitární pomoc. Kostel se hodil se ke zdejšímu zelenému ráji. Líbilo se mi tam.

Slunce už padalo do moře, tak jsme se rychle rozloučili. Dnešní západ slunce patřil k nejkrásnějším.

Rudý kotouč jen a jen se namočit, rybáři spravovali sítě, mládež hrála plážový volejbal, katamarán právě před námi připlouval, mráčky se nadouvaly a slunce barvami nešetřilo. K lidskému štěstí stačí jen velmi málo...

Bez otázek se odpovědí nedočkáte

Mocná síla zvědavosti

Dost bylo lenošení, pojedeme se podívat dolů na jih do Hikkaduwy. Máme pro naši zvědavost hned několik důvodů. Prý je tam hezčí moře. Pravda je, že slané kafe v Negombu bylo docela kalné od bažin kolem mangovníků (pořád bylo čistší, než naše rybníky, a taky teplejší). Dalším důvodem bylo utužování příbuzenských vztahů.

Můj strýček Milan Jakubec objevil krásy Sri Lanky již před dvaatřiceti lety a od té doby tu tráví každou zimu. Pro své zimoviště si vybral právě Hikkaduwu a my chceme vědět, proč. Taký se nám tu oženil a já se tu poprvé setkám se svou srilanskou tetičkou Chandrou. Od obou si slibujeme, že se dozvíme i

informace, které se o Sri Lance v průvodci nepíšou.

Cestování autobusem

Upouštíme od komfortu klimatizovaného osobního auta a již ostřílení se vrháme do Srilanské veřejné dopravy. Nejdřív jsme jeli místním autobusem do Kolomba. Autobusy tady jezdí indické. Jsou celé hranaté, všechny poměrně staré s velikými koly. Všude se cpou a troubí, jako když mají absolutní přednost. Od Chandry jsme se potom dozvěděli, že opravdu přednost mají a ostatní účastníci pestrého provozu (povozy, kola, motorky, auta) ovšem kromě krav se vždycky snažili uhnout jim z cesty.

Všechny, co jezdí po Sri Lance, jsou očíslované podobně jako u nás městské autobusy. Jsou mezi nimi klimatizované expresy, ale i sběrné autobusy, které zastaví, kde si pasažér řekne a taky zastaví na silnici kdekoliv a komukoliv na pouhé mávnutí. Jezdí velmi často. Vlastně nahrazují městskou hromadnou dopravu.

Jsou velmi levné, takže dostupné pro každého. Podle obsazenosti autobusů je evidentní, že Srilančani milují cestování po celém ostrově. My jsme do Kolomba jeli přesně jedním takovým sběrným autobusem.

Okna dokořán, záclonky vlály, rádio pořvávalo a svaté obrázky nad řidičem se třásly stejně, jako my. Rychle zapomínáme. Ještě nedávno (30 let) jsem v jednom takovém autobuse dělala průvodčí jako brigádu. Ano, průvodčí tu stále mají. Velmi to zrychluje celou přepravu. Vystupuje a nastupuje se jen za přibrzdění a všechno ostatní zařídí průvodčí. Má to něco do sebe. Celá doprava je velmi dynamická, aby se ušetřilo co nejvíc času. I tak jsme čtyřicet kilometrů ujeli na hodinu a půl. V Kolombu jsme se rozhodli, že autobusu už máme dost a že pojedeme dolů na pobřeží vlakem. Vlakové nádraží jsme našli snadno. Jakmile jsme se rozhlédli, hned se nás někdo ptal, kam jedeme, a mával rukou, kam máme jít.

Cestování vlakem

Vlaky tu jezdí první (velmi vzácně), druhé a třetí třídy. Rezervace míst možná není. Do třetí jsme si netroufli, koupili jsme si do druhé. K našemu překvapení pokladní dřív, než nám lístky vydal, si jejich čísla zapsal do velké knihy. Na perónu jsme zjistili, že cena uvedená na lístku je třikrát nižší, než jsme za ni zaplatili. To už bylo pozdě. Než nás pustili na nádraží, pečlivě nás zkontrolovali včetně zavazadel. Jako strategické místo bylo nádraží střeženo a kontrolováno ze všech stran.

Ani nejsme schopni poznat, co jsou vojáci a co policie. Bylo tam přeuniformováno, štíhlí chlapci se samopaly stáli na každém nástupišti. Na bezpečnosti jim hodně záleží a to nás naplňovalo klidem. Vybojovali jsme místo k sezení u okna. Celá cesta vedla kolem moře, někde moře koleje doslova omývalo. To bylo hezký! Taký jsme poprvé na vlastní oči viděli...

Vzpomeňte si na dětství. Hádejte sami! Stojí to na kolejích, má to dva rohy a čtyři nohy a kliku? Správně. Byla jich celá rodinka, a když vlak zastavil, žebrały něco k jídlu. Byly obdarovány pořádnou sprškou slupek od banánů. Připomnělo mi to doby, když jsme chodili s dětmi krmit kozy do lesoparku na Jižním městě. Tohle byly nádražní kozy a evidentně se jim na kolejích dobře dařilo. Celé generace.

Jak se žije v Hikkaduwě

Vypadalo to na den bohatý na zážitky, ale na nás ještě několik překvapení čekalo. Jedním z nich hned na nádraží byl strýček na skútru. Poslal nás po kolejích za odjíždějícím vlakem, že to na motorce objede. Za strouhou máme zahrnout doleva, až uvidíme českou vlajku (další překvapení). Museli jsme překonat i jednu botičskou strouhu, nad kterou vedly jen koleje a dřevěné pražce.

Abych se vyjádřila přesně, pražce nepodpíraly koleje, ale visely zespodu na kolejích. Mezi nimi dvacetimetrové mezery a dole stoka. Fuj. Museli jsme po nich přeskákat a to s batohy na zádech. Konečně jsme byli u domečku s vybledlou českou vlajkou. Vívala nás Mary – domácí a nejmenší žena v Hikkaduwě (137 cm).

Domeček „Pink Haus“ stál v lesní zahradě (palmy a banánovníky) u trati a strýček jej měl pronajatý už mnoho sezón. Nás ubytoval v ráji, respektive v hotýlku přímo na pláži, který se jmenoval Paradiso. Byla tam jen postel, větrák na stropě a moskytiéra a koupelna. Na tu chvíli to úplně stačilo, na celou dovolenou asi ne. Našemu kufru by se tam nelíbilo.

Odpoledne přijela tetička Chandra. Je malá, kulatá a pořád se usmívá. Její angličtina byla mnohem lepší, než naše. Byla moc ráda, že taky mluvíme anglicky, mnoho Čechů, se kterými se potkala, prý anglicky nemluví. Srilančani chápou rodinu jinak, mnohem závazněji a zahrnují do ní i další příbuzné. Rodina je tu skutečnou rodinou, zázemím, na které je spolehnutí a my jsme se neočekávaně stali její součástí. Je to zajímavý pocit. Zatím nepopsatelný. Nevím, jak se s tím vyrovnáme a co nás ještě čeká. Ani ona to neví. Manželský svazek zástupců rozličných kultur je vždycky náročný na toleranci, trpělivost a pochopení, a jak to bude, fungovat ukáže až čas.

Jak vypadá Hikkaduwa

Hikkaduwa patří k nejnámějším rekreačním oblastem na jihozápadě. Dlouhý pruh pláže je lemován hotýlky a restauracemi, některé z nich jsou postaveny přímo na pláži a cpou se nebezpečně blízko k čáře přílivu. V naší restauraci jedna velká vlna ráno podmetla i stoly. To byl jeden z důvodů, proč si tsunami v prosinci 2004 připsala na jihu Sri Lanky nejvíc obětí (20 000 lidí) a způsobila obrovské škody. Už je to pět let. Ať jsme se rozhlíželi sebevíc, žádné následky jsme kolem neviděli.

Hotýlky byly nové nebo opravené. Jen pozorný divák si u silnice mohl všimnout prázdných betonových plat po zničených domečcích. Chandra nás upozorňovala, že se domácí obyvatelé z

tragické události příliš nepoučili, dál nerespektují vládní nařízení, že je třeba všechny stavby přesunout dál do vnitrozemí a případnému mořskému běsnění věnovat víc prostoru. Zahrávají si.

Po dlouhém cestování jsme se hrnuli do moře. Moře bylo skutečně mnohem čistší než tady a kdyby tak neburácelo a pořád se nemíchalo, řekla bych, že bylo neuvěřitelně čisté. Plavat se v něm nedalo, jen opatrně poskakovat ve vlnách a i tak silný proud zanášel. Strýček nás varoval, abychom si dali pozor. Průzračné tyrkysové moře vypadalo na první pohled nevinně, ale už mnoho lidí doplatilo na jeho zákeřnost. Nedávno se prý tady utopil jeden Čech. Přiletěl si na Sri Lanku oslavit své šedesátiny. Těsně před oslavou se šel naposledy smočit do moře a už se nikdy nevrátil. Pokud ho odnesl proud, první zastávka je až v Antarktidě. Mezi Sri Lankou a Antarktidou už žádná další země není. To není kanálek La Manche.

Očekávání versus realita

Při našem cestování jsme se naučili všechny peníze, pasy a karty dávat do trezoru nebo někam, kde jsou pod zámkem. Když to uviděl strýček, prohlásil: „Kdo si myslí, že ho okradou, tak ho okradli!“ Za zamyšlení to stojí. A také jako kdybych to už někde slyšela. Jak se k tomu postavit? Já jsem například vůbec, ale vůbec neočekávala, že si moře přivlastní moje brýle a neočekávaně jsou pryč. Jak je to vlastně s naším očekáváním? Vyplní se nebo nevyplní?

Probírali jsme strýčkovy životní zkušenosti s našimi zážitky a se zážitky našich přátel a vychází nám to padesát na padesát. Když se spolehneš, že ti to neukradnou, na 50% ti to vyjde. Z druhých 50% přijdeš o peníze, o brýle, nebo alespoň o iluze. Není špatné si 50% ztratného preventivním opatřením ještě trochu snížit. A pokud se vrátím k původnímu očekávání, můžeme ho vyložit i tak, že pokud uděláme všechna dostupná preventivní opatření, očekáváme, že nás neokradou. Naše očekávání se nám na Sri Lance na 99% splnilo. Pravda je, že to 1% za předražené lístky jsme ani ve snu nečekali.

Výlet jihem Sri Lanky letem celým světem

Druhý den se strýček domluvil se svým místním kamarádem „zlatníkem“, že nás vezme na výlet autem po pobřeží. Kamarád je muslim, takže nesmí pít alkohol. Ideální řidič. Vezli jsme se v japonském autě, viděli jsme holandskou pevnost, maják jako vyčarovaný z Bretaně, chrám pomalovaný komixem z Buddhova života, fotografie z muslimské svatby, dopis vlastní rukou podepsaný anglickou královnou, rybáře na bidýlku, jídelníček psaný dokonalou češtinou a drahé kamení.

Abychom se v cizí zemi necítili jako cizinci, mluvila Chandra i zlatník celý den anglicky a to i mezi sebou. Tak, a jestli jsem vás zmátla, pokusím se svůj rébus trochu vysvětlit.

Holandskou pevnost skutečně postavili Holanďani ve městě Galle v 17 století, a dnes ji opatruje UNESCO.

Maják ve vesnici Dodra stojí na nejjihnějším cípu Sri Lanky. Vytahuje se do výšky 50m a postavili ho Angličani na konci 18 stol. Vydáte-li se odtud na jih, příští země je Antarktida. Lodím na daleké plavbě po moři oznamoval, že se konečně blíží vytoužená pevnina.

Ještě jednu padesátimetrovou stavbu jsme ten den viděli. Chrám Weherahena nedaleko Matary

dominuje obrovské monstrum z betonu, sedící Buddha. Zdaleka nedosahuje půvabnosti majáku. Pod ním jsme si s překvapením prohlédli 200 výjevů z jeho života namalovaných na stěnách stavby, která vypadá jako veliký bunkr. Nechyběli ani strašliví démoni. Když jsem před svou tetičkou celý výtvar pojmenovala zdařilým komixem, Chandra nesouhlasně pokývala hlavou. Je vidět, že máme jiný úhel pohledu.

Muslimské svatby jsme viděli na fotografiích při návštěvě „zlatníkových“ sester. Byli jsme bílí a přiletěli jsme zdaleka. Museli jsme se smířit s tím, že jsme atrakcí a váženými hosty. Nemohli jsme odmítnout ani pozvání, ani čtyři alba vázaná v rudém plyši. Z obrázků jsme pochopili, že hosté se na svatbách počítají ve stovkách a peníze že se naopak nepočítají.

Mnohem větší dojem na nás udělal dopis od anglické královny s poděkováním za překrásnou srilanskou batiku, kterou jí jako dárek věnovala místní umělkyně. Navštívili jsme ji v její dílně a prohlédli si její práci. Každá batika je originál, vyrábí se ručně a trvá i několik týdnů.

Rybáře na bidýlku sliboval tištěný průvodce. Prý patří mezi nejfotografovanější atrakce Sri Lanky. Na jakých-si bidýlcích přivázaných na kůlu opravdu seděly tmavé postavy a balancovaly nad příbojem s klackem nahrazujícím rybářský prut. Podezřívala jsem je, že tam sedí kvůli turistům.

Na břehu totiž jejich pohotoví kolegové vybírali od fotografií peníze. Domnělí herci mávali prutem ledabyle nahoru dolů a najednou jeden z nich prut rychle zvedl do výšky. A opravdu se dole třepotala ryba. „Tady ryby berou i na kus zelené řasy!“, vysvětloval strýček.

Rybáři vytahovali rybu za rybou, slunce se najednou začervenalo a my jsme měli hlad. Večeři jsme si vybírali z česky psaného jídelníčku na nejkrásnější pláži Sri Lanky. To už byla temná tropická tma, jen ve vodě se zrcadlilo pár mámivých světýlek.

Když jsme se se zlatníkem loučili před jeho zlatnickým obchodem,

nakukovala jsem opatrně do jeho výkladu. Sri Lanka je proslavená drahými kameny a jejich zpracováním. V matném šeru se zelené smaragdy, červené rubíny a bílé zirkony lákavě leskly. Rychle jsem přepočítala jejich cenu na cenu letenky. Usnadnilo mi to volbu. Náš pobyt se lámal v půli a rozhodně se sem chci ještě vrátit.

Při cestování prožíváme život v životě

Cestování v ohraničeném nebo dokonce v limitovaném čase se podobá jednomu malému životu. Na začátku se učíme chodit, mluvit a správně se chovat mezi lidmi (jiných kultur). Domníváme se, že můžeme a stihneme všechno. S nadšením jdeme do toho. A najednou se to stane. Ani jsme se nenadáli a čas nám ukrajuje z druhé poloviny. Na rozdíl od našeho běžného života na dovolené víme, kolik času nám ještě zbývá a můžeme se rozhodnout, jak jej chceme využít. Vlastě se rozhodnout musíme.

Je už jasné, že všechno nestihneme. Je na nás, jak si to dokážeme zařídit a když to nevyjde, můžeme si za to jen my sami. Není čas zabývat se pochybnostmi ani rozebírat příčiny nastalých problémů. Pokud nám ukradnou pas, přepadne nás střevní nemoc, nebo nás vyřadí úžeh, úpal či rozzlobení sršni, nepomůže nám, když si rozebereme, kdy a kde jsme byli neopatrní, ani sebemrskání jací jsme to idioti.

Všechny nepříjemnosti je třeba okamžitě začít řešit, ale k tomu je důležité stále nastavovat tvář slunci. Náš čas je přesně vymezen a je škoda každé vteřiny. Nemůžeme nic odkládat na potom. POTOM NEBUDE. Vedle umění přidělený čas si dobře rozplánovat, je třeba využít další umění a to dokázat se některých věcí vzdát anebo je nedokončit.

Pořád nás svádí, že BYCHOM to třeba mohli stihnout, stačí jen trochu zrychlit, přijmout rozhodnutí, že někam nepojedeme (možná už nikdy) a dáme přednost něčemu jinému, vyžaduje

odvahu. Odměnou jsou nám hluboké a barevné prožitky. Při cestování se setkáváme s mnoha lidmi. Každý nás odhadne během několika minut. Kdo jsme, jakým jsme člověkem, kolik utrácíme peněz a jak se chováme k těm, co peníze nemají. Nikoho nezajímá, jestli jsme ředitelem nebo uklízečkou.

Důležité pro ně je, zda se od nás něco dozvědí, jestli se od nás něco naučí či mohou něco naučit nás. Pomoc druhým nás posiluje, dělá nám radost a čisto na duši. Přijímání nabízené pomoci nás zase obohacuje. O iluze, o víru v lidské dobro a o naději, že to s lidstvem ještě není tak špatné. I sebemenší pomoc přijímáme jako dárek, který si zaslouží poděkování. Na druhou stranu se snažíme dávat si pozor, abychom pomoc automaticky nevyžadovali.

Nárokování a manipulace s lidmi prozrazuje slabost a společenství (místního obyvatelstva i ostatních cestovatelů), ve které se každý den pohybujeme, agresivní slabochy automaticky izoluje. I tak se musíme ještě hodně učit. Končíme pobyt na jihu, znovu přepočítáváme, kolik dní nám ještě zbývá a rozmýšlíme, co nás na Sri Lance nejvíc láká? Sloni! Je rozhodnuto. Staň se!

Nezdržujte mě, musím jít žít

Rybářská tržnice v Negombu

„Já se snad tady nikdy nevyspím!“, bědoval Lúďa, když jsme zase vstávali za šera. Nic nás k tomu nenutilo, vlak na vysočinu nám jede až odpoledne, ale chtěli jsme navštívit pravou rybářskou tržnici a vidět rybáře při akci je možné jenom ráno, když přiváží své úlovky. Vlastně nutilo!

Vědomi si konečnosti našeho malého Srilanského života si vážíme každé hodiny a snažíme se ji smysluplně využít. A kdy se vyspíme? Možná někdy .... v hrobě.

J. Negombo je vyhlášeným rybářským centrem a my jsme chtěli vidět VELKÉ ryby. Slunce se právě objevilo nad obzorem, ale rybáři už byli v plné práci.

Přeskakovali jsme hromady ulovených žraloků a jako fascinovaní jsme pozorovali, jak tři až čtyři muži spouštějí po laně dolů dvoumetrové tuňáky a následně je velkými noži rozsekávají na třicetimetové špalky. Jako kola od vozu. O malé havěti ani nemluvě. Vykládání a porcování ryb probíhalo velmi rychle a úsporně. Žádný zbytečný pohyb. Poprvé jsem viděla někoho na Sri Lance pracovat v takovém tempu.

Mrknete jednou a dvoumetrový kolos visí na háku nad palubou, mrknete podruhé a je spuštěn z několika metrů z paluby dolů na molo. Mrknete potřetí a zjistíte, že zmizel. S údivem zjistíte, že už ho dávno porcují na dlouhých kamenných lavičkách. Chtěli jsme vidět VŠECHNO a pěkně jsme se jim pletli.

Celá tržnice připomínala veliký orchestr, který je už tak sehraný, že ani nepotřebuje dirigenta. Každý ví, co má dělat a kdy má nástup. Když zmeškal, tak to schytl. Rybáři měli holinky a zástěry a my jsme měli šortky a sandály Všude kolem stříkala krev a smradlavá voda. Naběhli jsme si na pěkných pár cákanců, ale nemohli jsme se utrhnout. Něco takového jsem na vlastní oči nikdy neviděla. Až kručení v břiše nás upozornilo, že je čas na snídani a že je třeba si zabalit. Čeká nás cesta do oblasti věčného jara. Bude určitě příjemnou změnou si od hustého tropického horka trochu odpočinout.

Cesta na vysočinu

Pravé srdce Sri Lanky leží uprostřed ostrova ve druhém největším městě Kandy (115 km od Kolomba). Obyvatelé Sri Lanky jsou na město Kandy velmi hrdí. Díky své poloze v horách kandyjská oblast odolávala o 300 let déle portugalským a holandským kolonizátorům a stala se uznávaným sinhálským kulturním a duchovním centrem celé země.

Úspěšně jej obsadili až Britové na počátku 18 století a vybudovali první silnici, která město Kandy konečně spojila se zbytkem ostrova a vlastně i se zbytkem světa. Je to oblíbené výletní místo i pro místní obyvatele, výborná příležitost, jak se ochladit a odpočinout si od dusného vedra na pobřeží nebo od žhnoucího úpalu severských plání.

Do Kandy se jezdí nejen po silnici, ale už v roce 1867 sem Britové postavili železnici a ta se využívá dodnes. Největší atrakcí je jízda v tzv. „Observation saloon“ vyhlídkovém vagónu první třídy s velikými okny. To nás velmi lákalo. Měli jsme se se strýčkem sejít na nádraží. Vyrazili jsme z Negomba do Kolomba v předstihu, protože jeden nikdy neví?

Pokud by nám vyšel volný čas, trochu bychom se porozhlédli po Kolombu. Jeli jsme na jistotu a to se nám vyplatilo. Neočekávaně byla zácpa, autobusy stály vedle sebe i za sebou tzv. chladič na chladič a občas by se mezi nimi nedala ani ruka prostrčit. Autobus jel 40 km téměř dvě hodiny. Už jsme byli celí nesví. Když průvodčí slyšel, že spěcháme na vlak, doporučil nám, abychom si raději vystoupili a na nádraží dojeli Tuk-tukem (strýček tomu říká stonožka), že se mezi autobusy a nákladňaky spíš protlačí.

Rozpálený vzduch plný výfukových plynů nás téměř omráčil. Takhle podobně vypadá peklo. Na nádraží jsme dojeli doslova mokří a na poslední chvíli. Strýček nikde. Prý nestíhá a do Kandy přijede autobusem.

Observation saloon byl skutečný zážitek. Nevím, kdy ten vagón postavili, podezřívám je, že si ho pro sebe postavili Angličani v době kolonialismu. Zapomeňte na klimatizované vagóny s velikými okny a dobrým pérováním. Zapomeňte na pohodlnou druhou třídu v našich vlacích. Tohle byla půlka vagónu s rozedranými koženkovými sedadly (vypadala jako vyřazená z hodně starého letadla), s otevřenými okny a celý zadek byla dvě velikánská skleněná okna, kterými bylo vidět na

koleje a do krajiny na ubíhající koleje. Tedy pokud proti nim nesvítilo slunce, protože byla pěkně špinavá, jedno bylo naprasklé a neuměle přelepené náplastí.

U stropu se pomalu otáčely ventilátory a marně se snažily trochu rozproudit rozpálený vzduch.

První dojem zdaleka nepředčil zážitek z jízdy.

Věřím, že Angličani tu trať udělali docela dobře, ale od té doby přece jen uběhlo trochu času (142 let). Dřevěné pražce se trochu opotřebovaly a kolejnice dávno nebyly, jako když stíhne. Rychlost tomu odpovídala. Cca 120 km za 3 hod. Abyste si to dovedli představit, proveďte následující experiment.

Rozehřejte si troubu. Posad'te se k ní na starou rozvrzanou židli s rovným opěradlem, pusťte si na sebe horký vzduch a poskakujte nahoru a dolů. Do rytmu: Ratatata ratatata ratatata. A ted' se prudce zakymácejte to strany a trhněte hlavou doprava a doleva. A ted' znovu. A ještě. Když to budete dělat tři hodiny, získáte přesnou představu, jak vypadala naše cesta první třídou za zvláštní příplatek. Vlastně ještě malé upřesnění – asi v polovině si prudkým proudem pusťte vodu do dřezu a občas na sebe cákněte. Polovinu cesty na nás pěkně přšelo.

Prší, vlastně leje tady ted' téměř každý večer a je až k neuvěření, že jsme ještě nezmokli. Dorazili jsme do Kandy s hodinovým zpožděním.

Večer v Kandy

V Kandy už byla tma. Tuk-tuk (stonožka) nás odvezl do hotelu Olde Empire, který nám Chandra rezervovala předem. Koloniální dobu jsme ještě neopustili. Hotel byl starý 152 let, podlahy a schody byly z původních mahagonových fošen pěkně prochozených, pokoje byly s vysokými stropy z natřených prken (Angličany) a stěny byly taky prkenné. Měl tři priority, proč jsme bydleli tady.

Byl přímo v centru a viděli jsme na nejdůležitější buddhistický chrám na Sri Lance „Chrám Budhova zubu“, dále měl neuvěřitelně prostornou terasu s ještě původním nábytkem a s výhledem na chrám a za třetí všechny květinářky by ocenily obdivuhodně krásnou květinovou výzdobu v celém hotelu. Posvátný chrám byl střežen ze všech stran. U příjezdových cest stály obrovské dvoumetrové žlutočerné zábrany s kovovými hroty vytrčenými vodorovně proti návštěvníkům.

Město sice zaznamenalo pouze jediný útok „Tamilských tygrů“ a to cca před 10 lety, ale přímo u bran posvátného Chrámu Budhova zubu. Výbuchem byla poškozena přístupová brána

nejuctívanější stavby na ostrově a to se nesmělo opakovat. Tady by se měli inspirovat tvůrci amerických thrillerů. Takové zábrany by možná překonal pouze James Bond a to jedině v lítacím autě, ani tank by mu nepomohl.

Měli jsme hlad a žízeň a neměli jsme peníze, respektive neměli jsme zdejší peníze, jen dolary. V recepci seděl starší gentleman s vytříbeným chováním a že to nebyl pravý Angličan, se poznalo pouze podle toho, že měl černý obličej.

„Odkud jste?“

„My jsme z Česka!“

„Aha, to je v Evropě, že jo!“

„Vy víte, kde to je?“

„Jasně, tady bydlí často lidé z Česka!“

Recepční si se zájmem prohlédl jméno svého hotelu v česky psaném průvodci.

„Prosím vás, mohli bychom si u vás vyměnit peníze?“

„Ne, nezlobte se, ale já peníze neměním!“

(„Co budeme dělat? Mám se ho zeptat, kam si je máme jít vyměnit? A co když mu budeme podezřelí? Ubytovali jsme se a ani nemáme peníze?“)

„Prosím a mohl byste nám doporučit, kde v okolí bychom si mohli vyměnit dolary?“

„Víte co, teď je tma a není příliš bezpečno. Já vám peníze půjčím a ráno mi je dáte!“

„A nechcete místo nich alespoň dolary jako zálohu?“

„Ne, ne, nic mi nedávejte, vrátíte mi je ráno!“

To bylo neuvěřitelné! Byli jsme úplně cizí, nenabízeli jsme mu žádnou propisku a dostali jsme od něj peníze bez zálohy přímo na dlaň. Měli jsme na večeri a vyrazili jsme do města. Stále ještě bez strýčka, sejdeme se prý večer v hotelu. První kroky v neznámém městě mám vždycky moc ráda. Prošli jsme několika policejními hlídkami kolem chrámu, trochu jsme si pobloumali a výborně jsme se najedli v místní muslimské restauraci. Majitel si s námi osobně přišel pohovořit.

„A odkud vy jste?“

„My jsme z Česka!“

„Z Česka? To neznám!“

„Česko je uprostřed Evropy, víte?“

„Aha!“, majitel kroutil udiveně hlavou.

„Víte, kde je Německo?“

„Ano, to vím!“

„Tak hned vedle!“

„Jo tak!“

„Jak se vám tu líbí?“

„Moc!“

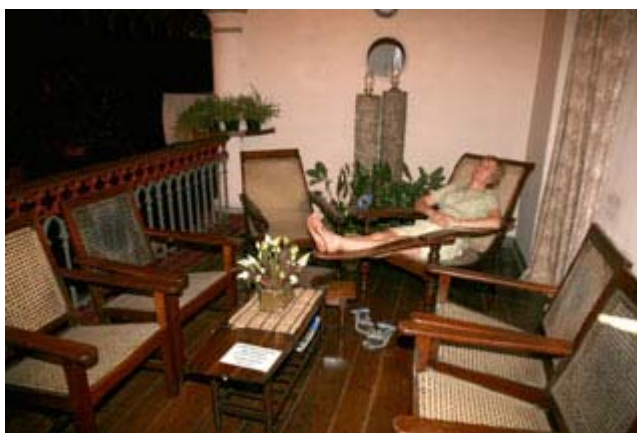
„A jak vám chutná moje jídlo?“

„Je výborné!“

„A přijdete zase zítra?“

Chybělo mu jen jediné, víra mu pochopitelně zakazovala prodávat alkoholické nápoje a tudíž neměl pivo (ani pod pultem, abychom se prý nezlobili). Po náročném dni jsme velmi potřebovali doplnit tekutinu a pivo jako nápoj nadupaný enzymy a ionty se nám vždycky osvědčilo. Náhodně jsme si vybrali Pub s prostornou terasou, protože se nám nechtělo sedět vevnitř.

Můj kolega Miloš říká: „Teprve pivem je žízeň krásná!“ Hasili jsme svou krásnou žízeň a užívali jsme si chladivého nočního vzduchu a nových zvuků neznámého města. Když se blížila doba srazu se strýčkem, šli jsme pivo zaplatit dovnitř k baru a .... seděl tam strýček a večerel. Kandy je druhé největší město na Sri Lance a my se potkáme ve stejné hospodě. Tomu se říká náhoda. Večer jsme završili lenošením na „naší“ terase ve starých koloniálních křeslech mezi květinami. Protože je hotel v tak bezprostřední blízkosti posvátného místa, bylo na terase zakázáno kouřit a pít alkoholické nápoje. Porušení zákazu znamená neuctivé chování k Buddhovi. Nám ke štěstí stačilo šumění palem a svítící hvězdy.

V noci jsem poprvé zažila pocit, jako že mi bylo chladno. Teplota je tu nižší asi o pět stupňů, než na pobřeží díky nadmořské výšce 500m nad mořem. V hotelu nevedli deky ani prostěradla na přikrytí. Přehodili jsme přes sebe sárongy, ale přece jen byly krátké. Sri Lančani vůbec neznají, co to znamená, když se organizmus musí přizpůsobit náhlým teplotním rozdílům o několik desítek stupňů., nezažívají žádný teplotní stres. Déšť nedéšť, je pořád teplo mezi 28 – 36 stupni, z nebe prší teplá voda, tričko nebo košile s krátkým rukávem jim stačí celý život. Rychle jsme si zvykli.

Botanická zahrada Peradeniya

Už při svém příjezdu jsme si domluvili auto na výlet na druhý den a to do sloního sirotčince a do botanické zahrady. Prachy tečou, ale šetříme čas.

Botanická zahrada Peradeniya je největší a nejkrásnější zahradou na Sri Lance. Zabírá rozlohu téměř 150 akrů a roste tu kolem desetitisíce stromů. Mnohé z nich jsou označeny štítky a jsou skutečnou botanickou raritou.

Počátky zahrady se datují už od 14. stol., kdy zde byla založena královská rezidence, samotný park byl vytvořen v 18. století jako místo pro zábavu a odpočinek původní Kandyjské šlechty. Angličani jej přeměnili na botanickou zahradu. Tady byl také v 1821 poprvé vysazen čajovník. Tenkrát jen jako botanická zvláštnost. Jeho komerční využití se nastartovalo až o půlstoletí později. V dnešní době je botanická zahrada turistickým trhákem a útočištěm místních milenců.

Pochopitelně jsme si museli vlézt pod největší strom Ficus Benjamina, jehož větve se za sto let rozrostly do takové šířky, že zakrývají plochu 1600 m². Jak velkou máte ložnici. Kolem 16m². Abyste měli představu, kolik místa zabírá koruna jediného stromu, dejte si vedle sebe 10 x 10 vašich spacích pokojíčků.

Žije tu i početná skupina Makaků a docela jsme se skamarádili. Taky jsou fandové Canonu. K obdivuhodným stromům a rostlinám si přidejte silnou vůni tropických květů, zpěv neznámých ptáků a svěží vítr z hor. V každém stinném zákoutí, jen trochu skrytém před zraky botaniků, se nenápadně rýsovaly obrysy zamilovaných dvojic. Nám se v zahradě taky moc líbilo.

Zahrada s kořením

Řidič nám navrhl, zda se nechceme podívat do zahrady s kořením. Ani nečekal na odpověď a už zatačel na šterkovou cestu k malému domečku. Okamžitě nám dveře od auta otevřel pán v bílém, obřadně nás přivítal, ukázal nám, jak roste zázvor, jak řebíček, kakaovník, čajovník, skořice,

bylinky, co jsme ani neznali a pak nás zavedl do přístřešku, dostali jsme seznam léčivých výrobků a všeličím nás natíral.

Po jedné takové masti Lúďovi opadaly chlupy na nohou. Prý je to masť na velmi účinnou depilaci. V závěru nás dva mladí chlapi namasírovali. To bylo velmi příjemné. Měla následovat druhá část a to jak podle seznamu utratíme své peníze na jejich bylinné olejíčky. Ale čas běžel a my měli strach, že přijdeme o sloní krmení, tak jsme se rychle rozloučili a ujeli. Pán evidentně nebyl rád.

Pinnewala

Konečně jsme ve sloním sirotčinci. Svému účelu začal sloužit v roce 1975 pro 7 osiřelých slůňat. Populace se jim pěkně rozrostla, dnes mají ve stádě přibližně 65 slonů, takže je to největší stádo slonů chovaných v zajetí na světě a taky je to pěkný tahák peněz z kapsy. Vstupné je pěkně drahé (500 Kč), ale když jsme dali 25 000 Kč za letenku a zdejší pobyt,

tak by bylo pěkně hloupé, kdybychom si takový zážitek nechali ujít. Vysokou cenu chápu, ale překvapilo mě, že mladé slony ničemu neučí, nijak je nevychovávají, a že sloni nepracují.

To je v podmínkách země, která má údajně HDP 4500 USD na hlavu, docela luxus. Alespoň že dělají z jejich exkrementu sloní papír. Turisti to rádi koupí! Náš příjezd jsme si načasovali. Chtěli jsme vidět, jak krmí malá slůňata mlékem.

U vchodu jsme dostali obligátní otázku, odkud jsme a očekávali jsme typické pokrčení ramen. Fotbalu tu nefandí, hokeji taky ne, tenis je tu pro turisty a v kriketu jsme se nikdy neprosadili. Překvapili nás. Česká skupina je prý u slůňat.

S krajany jsme se tu potkali poprvé. Byla to skupina o generaci starší, než my. Vedle mě stála asi osmdesátiletá droboučká babča v šortkách s batůžkem na zádech a s očima navrch hlavy. Taky se bylo na co koukat. Mléko pro slůňata bylo v dvoulitrových lahvích a místo dudlíku byly nějakým bazmekem přidělány kusy gumové hadice. Takové slůně otevře sloní hubičku, ošetřovatel do ní zasune hadici a vlastně jako kdyby tam mléko plným proudem nalil. Takhle to udělal několikrát.

„Ti to vyzunkli, co?“ obrátila se na mě babča s nadšením. Měla jsem radost z její radosti, ale ještě větší radost z její přítomnosti. Ukázala mi, že cestování po Sri Lance může být dostupné pro každou generaci. V našem hotelu v Negombu je převaha bělovlasých sedmdesátníků.

Jejich program je lázeňského typu. Ráno na procházku kolem moře, pak snídaně a do stínu na lehátko, koupání v bazénu, dřímota a lelkování pod slunečníkem, a nebo, když je moc horko, v klimatizovaném pokoji, západ slunce v plážovém lehátku, večer bufetová večeře venku na terase každý večer zpestřená jinou hudbou. Měli jsme tam dokonce jednu

babičku, která už se pohybovala jen pomocí chodítka. Celé dny trávila ve stínu u restaurace, pozorovala cvrkot kolem a hlavně si užívala pohled na moře, jeho vůni, slaný vítr a pohodu. Ve tváři měla hluboký klid.

Abych se vrátila ke slonům, další zážitek je cesta cca 65 slonů (určitě se od doby napsání

průvodce pomnožili) k řece na koupání. Dostali jsme radu, kde máme stát, aby sloni procházeli těsně kolem nás.. Byl to impozantní pohled. Země pod námi se chvěla. Vpředu obrovský skoro černý slon jako vůdce stáda, za tím slonice s mláďaty, potom další samci a nakonec poskakoval slon, kterému chyběla část nohy. Utrhl prý mu ji granát.

Prošli těsně kolem nás a pokračovali městečkem kolem restaurací, aby se dostali k řece. Samotné koupání postrádalo zápletku, byla to pro ně rutina podle časového rozvrhu. Strýček s námi nešel, že už to zná a že jsou to zloději, když chtějí tolik peněz.

V něčem pravdu měl, ale my sami jsme se rozhodli, že ty peníze za to dáme a rozhodně jsme nelitovali. Svést se na slonu dokolečka jsme nechtěli. Připomínalo nám to svezení na poníku před cirkusem.

Kandyští tanečníci

Strýček se naobědval, sloni byli nakrmeni a my máme pěkně velké „badegíny“. To je roztomilé slovo pro hlad v svahilštině. Zní vám to také tak? Mít hlad, je velmi hrubé vyjádření, ale mít badegíny, zní skoro něžně. Naše roztomilé Badegíny nabývalo obrovských rozměrů. Na oběd nebyl čas. Nejen, že jsme neměli čas na spaní, ale už ani na jídlo.

Chtěli jsme stihnout ještě vystoupení místních tanečníků, kteří v Kandyan Art Assotiation Cultural Centre u chrámu Buddhova zubu za zvuku bubnů předvádějí obřadné tance. Tanečníci byli oblečeni v krásných dobových kostýmech a tančili průměrně. Zato bubeníci byli mistři. Představte si čtyři bubeníky a každý z nich má dva bubny.

A teď si zkuste představit hluboké dunění:

„Bum bum bumbubum bum bum bumbubum“,

přidejte další buben: „Bm bmbmbmbmbm bm bmbmbmbmbm“

a další: „Pmmm pmmm pmmm, pmmm, pmmm“.

Konečně jsem pochopila, jak je snadné se poslechem bubnů dostat do transu. Najednou vám srdce jakoby tluče ve stejném rytmu. Představení zakončili polykáním ohně a chůzí na rozžhaveném uhlí. My jsme v křeslech přihlíželi. Ani nebylo slyšet, jak nám v žaludku kručí. Na večeri ještě nebyl vhodný čas.

Čekal na nás chrám Buddhova zubu a právě začínala bohoslužba. Venku se neočekávaně setmělo, zapadající slunce přikryl mrak přes celou oblohu, začal foukat vítr a sršely blesky. Využila jsem veškerou svoji autoritu a popoháněla jsem Lúďu do hotelu.

Když jsme přicházeli, padly první kapky a než

jsme došli na terasu, tropická bouřka propukla v celé svojí nádheře. Něžné badegíny nás krutě dlobalo v břicho, naposledy jsme měli snídani a pak jen pár banánků, ale do takového deště

nechodí ani ti nejotrlejší. Za půl hodiny bylo po bouři. Na návštěvu chrámu Buddhova zupu pozdě, ale na večeri nejvyšší čas. Pršelo ještě jednou, když jsme se po večeri vraceli domů. Ačkoli to bylo jen pár desítek metrů, museli jsme jet stonožkou. Byl to hezký den.

Co se má stát, už se stalo.

Jak to vnímáme a co z toho si odnášíme, záleží jen na nás.

Nejdůležitější není cíl, ale cesta

Máme za sebou druhou noc ve starém anglickém hotelu Old Empire a všichni tři jsme se shodli, že je to krásné místo pro lelkování na terase, ale velmi špatné místo pro spaní. Dřevěné stěny propustí nejen každý zvuk z venku, ale i každé slovo z dalších pokojů a asi jsme měli smůlu, protože hosté v sousedním pokoji prožívali bouřlivou noc.

V našem nitru se odehrával boj mezi fotografem, adrenalinovým labužníkem, milovníkem historie, gourmetem a lenochem. Každá profese si k našemu výletu řekla své. Museli jsme si sami poctivě odpovědět, co chceme vidět a zažít ze všeho NEJVÍC. Zvítězil čaj, respektive čajové plantáže.

To znamenalo jet do hor. Jako svůj cíl jsme si vybrali celkem nezajímavé město Hatton, abychom mohli jet tam a zase zpět čajovými horami a když jsme to řidiči oznámili, bylo mu naprosto jasné, co se od něj očekává.

Alespoň my jsme si mysleli, že je mu to jasné. Ani jsme netušili, že se k nám do auta zase vecpal BYCH a že se problémům s řidičem nevyhneme.

Jsme platicí, měli jsme si dát pozor. Abych nepředbíhala. Celá krajina byla velmi malebná. Možná alespoň trochu připomínala naše vinice. Čajovníky se šplhaly do kopců v pečlivě udržovaných řádcích a mezi nimi se vinuly z červené hlíny udusané schody skoro až do nebe. Lúďovo fotografické srdce stálo nejvíc o obrázky sběraček čaje, které v pravidelných měsíčních intervalech uštípují tři až pět posledních čajových lístků a na zádech, respektive na hlavě, nosí zavěšené plné obrovské vaky (50 kg).

Takto sebraný čaj se vozí do čajových továrniček, kde se myje, předsouší, fermentuje a třídí. Při exkurzi jsme pochopili, podle čeho se čaj třídí a k čemu pak slouží. Velké čajové lístky neznamenaají, že je nejlepší, ale že je nejslabší. Obsahuje čajové stonky a velké lístky čaje. Oblíbený je především v Rusku. Naopak malé drobné lístky znamenají velmi silný čaj, který tak milují Angličané a pijí ho s mlékem. Že je někde nablízku továrnička, se pozná široko daleko podle intenzivní čajové vůně.

Sběračky jsme na stránkách viděli, ale byly vysoko a v jednolité zeleni vypadaly jen jako barevné skvrny. Lenoch nad fotografem zvítězil. Nahoru za nimi se nám nechtělo.

V čase je důležitý vývoj, v realitě je důležité BYTÍ

Náhodou jsme jeli kolem vesnické školy a právě končilo vyučování. Druhým Lúďovým snem bylo vyfotografovat si školačky v jejich zářivě bílých uniformách. Nabízela se nám vynikající příležitost.

U silnice stála skupinka děvčátek a tak jsme zastavili. Z kopce k nám začaly sbíhat další děti. Chápu to, byli jsme událost. Hrozen se za veselého štěbetání neustále zvětšoval. Děti na nás sahaly a zvědavě nakukovaly do objektivu. Tak takhle fotografovat nešlo.

Lúďa si vyhlédl jednu dívenku s nádhernýma očima a za ruku ji chtěl odvést stranou. Dav dětí je okamžitě následoval. Vypadaly jako včelí roj, když následuje královnu. S veselým bzučením přijaly novou hru „nám neutečeš!“.

Chtěli jsme je alespoň nějak obdarovat, ale bylo jich moc. Nakonec jsme požádali jednu přihlížející maminku, jestli by dětem nerozdala Antiperle z kulaté krabičky – měli jsme jen jednu.

Hlavičky se jako na povel otočily a objevil se les mističek z malých dlaní. Naše pomocnice-dobrovolnice se snažila dát do každé alespoň jednu jedinou maličkou bílou kuličku.

Šťastlivci se okamžitě vraceli k nám se soustředěným výrazem profesionálního degustátora ve snědé tváři. Když kuličky došly, ti, na které se nedostalo, se k nám tázavě otočili. Ukázali jsme jim prázdné ruce a prázdné kapsy. „Tak alespoň obrázek!“. Tlačénice začala nanovo. Byl čas se rozloučit. Ještě dlouho se za námi třepotala snědá mávátka a nám vydržel úsměv až do Hattonu, do cíle naší cesty.

Se slušností dojedeš nejdál

Tam jsme narazili na již nakousnutý problém. Chtěli jsme jet zpátky do Kandy jinudy, po jiné cestě mezi plantážemi, jestli bychom nenarazili na česačky někde poblíž.

Řidič byl proti: „Já s vámi nemůžu jet zpátky po jiné cestě, takhle jsme se nedomluvili!“

„Ale my jsme se domlouvali, že pojedeme do Hattonu a zpět a ty jsi říkal, že pojedesh, kam chceme, a zastavíš, kde chceme!“

„To jsem říkal, ale ta druhá cesta zpět je mnohem delší a silnice je mnohem horší kvality!“

„Ale chápej, že my jsme tady jednou za život a chceme si vyfotografovat česačky čaje a sám jsi viděl, že podél hlavní cesty nebyly. Domlouvali jsme se, že pojedeme do Hattonu a zpět. To dá rozum, že nechceme jet zpátky po stejné silnici!“

„Ale já najedu víc kilometrů a spotřebuji víc benzínu. Já vás tam vezmu, když mi přidáte peníze na benzín!“

„Tohle už je nehoráznost! Domluvili jsme si cenu, a ta platí!“

Lůďa se doopravdy rozlobil: „Jsem s tvým chováním velmi nespokojen a zklamán!“

To řidiče citelně zasáhlo: „Dobře, je to vaše dovolená, záleží mi na tom, abyste byli na Srí Lance spokojeni, povezu vás, kam chcete, i kdybych měl benzín doplatit ze svého!“

Měli jsme se cítit vítězi, ale proč jsem se neradovala? Jel, kudy jsme chtěli, ale atmosféra v autě nepříjemně zhoustla.

BYCH se konečně prosadil: „Kdybyste si to bývali pořádně domluvili, tak by se vám to nestalo!“

Někdy i pranepatrné rozhodnutí zvrátí prožívání celého dne. Pohoda zeleného dne byla pryč. Vyměkla jsem první. Cílem naší dovolené není, aby lidi dělali to, co my chceme, ale aby nám všem spolu bylo dobře, abychom vzájemnou harmonií s odlišnou kulturou našli vnitřní klid.

„Tak to otoč, pojedeme zpět po původní cestě a už si s tím nedělej starosti!“

Řidič se opatrně ujistil, jestli to myslím vážně a evidentně pookřál. Přiznám se, že i mně se ulevilo. Vnitřní klid je důležitější, než pár barevných obrázků.

Následující události nám potvrdili, že slušnost se nejen vyplácí, ale dokonce že se i v dobrém vrací. Bylo poledne a tolik žádané sběračky se po silnici vracely odevzdat svůj sběr. Lůďa je měl nejen na dosah, ale i na dotek. Seskupily se kolem nás stejně jako před tím děti a projevovaly i stejnou zvědavost. A na obrázcích jsou vidět i hvězdičky v jejich očích.

Lůďa měl stejné :-). Ve vzájemné pohodě jsme dojeli do Kandy a lenoch v nás se najednou rozhodl, že dost bylo štrapáce, že pro tentokrát prohlídku Chrámu Buddhova zubu oželíme.

Ten nám neuteče a určitě se do Kandy ještě někdy vrátíme. Dvě noci ve „staré Anglii“ stačily, vrátíme se domů do našeho hotelu s mořem pod balkónem.

Jak jsme dojeli nejdál

Ale den ještě neskončil. Řidič se nám nabídl, že nás dovede až k autobusu. K našemu překvapení bylo autobusové nádraží podivně prázdné. Energicky s někým diskutoval a pak nám to vysvětlil: „Dnes je stávka autobusových řidičů, dálkové privátní autobusy nejezdí a dnes už nepojedou!“

„Tak! Co budeme dělat?“

„Nic se nebojte, něco vymyslíme. Jestli chcete, můžete jet vlakem. Jede už za třicet minut a bude pěkně narvaný. Jestli ho chcete stihnout, musíme si pospíšet!“

Chtěli jsme ho stihnout. Lenoch už se předem obával, že si ve vlaku moc neodpočine a kdoví, jestli se vůbec posadí. Řidič nám

ochotně klestil cestu davem až k vlakovému nádraží, vykřikoval něco na prodavače u pokladny a ten nám nejen že vydal lístky se správnou cenou, ale dostali jsme dokonce i místenky, které se údajně do druhé třídy neprodávají. Řidič nás doprovodil až dovnitř do vagónu a osobně nás posadil na správná místa.

Zbývalo pět minut do odjezdu. Lépe bychom si to ani nemohli přát. Na BYCHA jsme vyžráli. Kdybychom bývali totiž trvali na našem plánu, přijeli bychom do Kandy pozdě, nespokojený řidič by nám nevysvětlil, co se stalo, určitě by s námi nešel na nádraží, nepomohl by nám s vlakem, který by nám ujel, další by byl pochopitelně přecpán, místenku bychom nedostali a taky bychom v lepším případě mohli celou cestu stát.

Z té hrůzy, co všechno by se mohlo přihodit, se lenoch zachvěl. Kdybychom se rozhodli zůstat o jeden den víc, sice bychom mohli vidět Buddhův zub, ale zase bychom se nevyspali a unavený člověk plný negativních emocí nevidí a neslyší a my jsme sem přijeli právě proto, abychom viděli a slyšeli.

Pět smyslů na dovolené

Spokojeni s vývojem událostí jsme si notovali. Užíváme si zdejší bohatství naplno všemi pěti smysly. Zrakem, sluchem, čichem, hmatem a chutí.

Fotografování nás učí vidět. Když se soustředíme, vidíme detaily, kterých bychom si jinak ani nevšimli. A až se za pár měsíců na svoje fotografie podíváme, uvidíme přesně, o čem jsme přemýšleli, čeho jsme si všimli a co nás zaujalo.

Proto se neradi fotografujeme my dva. O obrázky nás dvou v popředí totiž při našem cestování zase tak úplně nejde. A až si po letech budeme vzpomínat, jak jsme se měli na Sri Lance, možná že by mohlo být trochu zajímavé, jak jsme při tom vypadali, ale rozhodně bude mnohem zajímavější, kde jsme to vlastně byli, co jsme tam viděli a na co jsme při tom mysleli. Jen slovy se to popsat nedá, i ty nejkošatější věty jsou jen pouhým těsnopisným podáním našich bohatých dní. Ale to, že vidíme, neznamená, že taky slyšíme. Někdy se to dokonce vylučuje.

Honba za dobrým záběrem může způsobit dočasnou hluchotu, vypínáme zvuk, aby nás nic nerozptylovalo. Můj kamarád fotograf se přiznal, že když fotí divadelní představení, ani pořádně neví, o čem bylo. Sluch nám pomáhá slyšet. Celý den krákají černí ptáci podobní našim havranům. Říkají jim výstižně „káka“, moře si vede svou „šoulavou“ a pivo při nalévání z lahve „glgá“.

Ale jen dobrý sluch nestačí. Je třeba si zapnout „poslouchátko“. Jen s ním dokážeme poslouchat, co nám říkají jiní a co nám říkají vlastní myšlenky. Otázky nás motivují k pozornosti a odpovědi nás učí poznávat nové věci a porozumět. Naučili jsme se dvě nová slova nezbytná pro harmonický

partnerský vztah. Badegíny (hlad) a pasé-pasé (potom-potom). TO ostatní se dá ukázat rukama :-).

Čich nám pomáhá vracet se do bezprostřední přítomnosti. Když se nám myšlenky rozutečou a mozek se vaří. Když se ve vzpomínkách vracíme k nám domů, anebo když se nám připomíná práce, která nás čeká. Třídít směs

pachů a vůní dokážeme pouze, pokud vnímáme a analyzujeme své okolí TADY a TEĎ a to je dobře.

Jsme na Sri Lance, zbývá nám už jen pár dní a z kuchyně to lákavě voní.

Hmatem vnímáme odlišnosti do všech detailů. Tohle je těžký eben, tady hladký santál a tu zase mastný teak. Takhle se v dlani sype písek a takhle mezi prsty proudí mořská voda. Jemné závitky na mušliče drhnou a měkká srst opičího miminka připomíná plyšáka v pokojíčku u nás doma. Srí Lančani i jídlo jedí rukama. Údajně i při hnětení a přípravě sousta, které si budou vkládat do úst, vnímají, co mají na talíři a lépe se soustředí na chuť.

Dobrá chuť vždy ulpí v chuťové paměti a vždy se jí snažíme znovu dosáhnout a to ať výběrem jídla, které nám vaří někdo jiný, nebo tím, co si doma vaříme sami. Je zvláštní, že i my si vždycky

pamatujeme, kde jsme co dobrého jedli. Chut' Sri Lanky je žhavá.

Zápisky nám pomáhají třídit myšlenky a taky pomáhají naší paměti. A chci věřit, že ve vás jejich čtení probudí fantasií a sny. Bez snů se nežije dobře, protože najednou není kam jít.

Rozhodujeme se sami, co nám ublíží

Cesta vlakem byla stejně drkotavá, jako ta první, ale užívali jsme si jí jako vítězové. Ovšem zvítězit v bitvě neznamená vyhrát válku.

I autobusové nádraží v Kolombu zelo prázdnotou. Je přece stávka. Jezdily jenom státní autobusy s klimatizací OW (Open Window – otevřené okno). Už vyjížděl od stanice, ale na naše mávání zastavil. Byl nabitý k prasknutí.

Adrenalinový labužník se zaradoval. “Konečně vzrůšo!” V takhle nacpaném autobuse jsem naposledy cestovala z Prahy do Teplic za dob mých studentských let před třiceti lety. Byla zima, řidiči se tenkrát rozbilo topení, žádná okna se neotvírala a všichni jsme se k sobě docela rádi tiskli. A teď si představte ve třicetišestistupňovém vedru nacpaný autobus plný žen v barevných sárí, mužů v nažehlených košilích a v kalhotách puky a s páskem. Mezi nimi dva bílí úplně propocení a uválení turisté. Strýček říkal, že oni se nepotí, protože „žerou to pálivý“. Taky nechápu, jak to dělají, že se nezválejí a nezmažou.

Srí Lanka je prašná země, kolem silnic je všude plno suché hlíny a otevřenými okny všechen ten prach nalezle dovnitř. Nikdy jsme při našem cestování nebyli tak špinaví.

K našemu překvapení ani takové množství těl nebylo cítit pachem. Prý se „neustále sprchujou“.

Dobře si pamatuji, jaký je u nás vzduch v rozžhavené tramvaji. Často je lepší jít několik stanic pěšky. Ve státním narvaném autobuse do Negomba jsme páchli potem jen my dva. Až jsem se styděla.

Vedle mě stál starší gentleman v manažersky modré košili a nakláněl se mi k uchu: „Je tu plno, víš. Je stávka a k tomu je „office time. Všichni, co pracují v kancelářích v Kolombu, se vrací domů, proto je autobus tak plný!“.

Mluvil ke mně pomalým tichým hlasem a vzbudil ve mně dojem klidu. Ten jsem věru potřebovala.

Podmínky cestování v přeplněném autobuse nás přinutili na sto procent vnímat současnou realitu a to hned čtyřmi smysly. Zrakem, sluchem, čichem a hmatem.

Že i oni si budou užívat cestování hmatem, jsem se měla dozvědět později. Chápala jsem, že když je narváno, že se tisknou a že doteky těl jsou nevyhnutelné. Až když mi uhlazený soused vysvětloval: „Je office time, víš!“, už potřetí, stál nalepený těsně za mnou a dýchal mi za krk, jsem pochopila, že je něco divně.

Ani přede mnou to nebylo lepší. Mladý manager s počítačem v ruce jej jakoby náhodou držel v pro něj naprosto nepohodlné výšce, aby se mohl dotýkat. Dotyky snad ani nebyly vulgární, jen využívali situace, že se mohli tisknout VŠUDE.

Kolem mě byla tlačenička největší. Vzpomněla jsem si, že i v průvodci psali a že místní ženy jako prevenci proti takovému nátlaku nosí v sáří spínací špendlík a neváhají jej použít. A Lúďa nikde.

Sundali mu ze zad jeho drahocenný fotobaťoh a uklidili někam dopředu k řidiči, aby nepřekážel. Lúďa jej s vypětím všech sil následoval a zmizel v davu.

Situace se ještě trochu vyostřila, když mi původně sympatický gentleman začal do ucha šeptat: „Ty tak krásně voníš!“.

Co mám dělat? Mám se smát? Přece jen mě Lúďa zachránil. Neočekávaně urval místo k sezení, našel baťoh, rozvzpomněl si na mě a pozval mě na svůj klín. Ale jak se k němu dostat?

Využila jsem metody autobusového průvodčího. Byl to docela udělaný chlap a zvládal se v nacpaném autobuse pohybovat sem a tam, vypisovat jízdenky (vypisoval každou ručně) a vybírat peníze. Jeho stylem byla metoda ledoborce. Prostě na stojící lidi nalehl a vahou rozrazil „kry“. Váhu jsem neměla, ale právě probíhající situace mi dodala sílu a tak jsem taky proplula až do bezpečného přístavu na Lúďova kolena. Cestovali jsme spolu jako zamlada.

Když jsme pak následně celou historku probírali, něco mi došlo. Zeptala jsem se Lúdi, kolik viděl ve veřejné dopravě cestovat blondýnek. Přiznal se, že za celých čtrnáct dní ani ve vlaku, ani v autobusech neviděl jednu jedinou. Tím se to hodně vysvětluje.

Kdyby se mnou v narvaném autobuse jel jeden úplně jiný muž, než jsou ti naši a byl by „cizí (sexy)“, možná, že bych se alespoň na malou chvíli taky přimáčkla. Docela jsme se tomu potom spolu zasmáli.

Pohoda Šri Lanky

Moře se kadeří, beránky se pasou a my neradi balíme.

Jak jsem již zmínila, Šri Lanka je usměvavá země. I na Šri Lance platí, že kdo se rozčílí, ztratí tvář. Již dřív jsme se s tímto přístupem setkali v zemích Jihovýchodní Asie.

V Kambodži a v Laosu byl tento přístup k problémům jakousi náboženskou normou a my jsme si to vysvětlovali silnou buddhistickou vírou, ale na Šri Lance vedle sebe v míru existuje celá směsice náboženství.

Buddhisté, hinduisté, muslimové a na západním pobřeží převážně křesťané, ke kterým máme nejbliže.

Na vlastní oči jsme se přesvědčili, že oni všichni bez rozdílu i ve vypjatých situacích zachovávají klid. Ptala jsem se, jestli své emoce v sobě dusí, protože se to od nich očekává. Chandra nerozuměla mé otázce a nepodařilo se mi vysvětlit, na co se vlastně ptám. Vysvětlil mi to až strýček.

Šrilančani se učí už odmalička se svými emocemi pracovat. Oni naše emoce jako je vztek či zlost v sobě nepěstují ani je dlouhodobě neprožívají. Pokud se do složité situace dostanou, přirozeně vzniklé emoce vědomě zpracují a tím vlastně eliminují. Přestanou je prožívat. Oni je nemají! Tomu se ve vyspělé civilizaci říká Emoční inteligence, píší se o tom knihy a vyučuje se na Harvardu.

Jen tak zkusmo jsem se rozhlédla po pražských ulicích. Kromě „hepy“ Američanů – turistů jsem zaznamenala samé podmračené tváře. Zdá se, že se od usměvavého národa máme co učit.

Říká se Sri Lanka nebo Šri Lanka a nebo Cejlon

Jak je to vlastně správně?

Že to dnes není Cejlon, je bez pochyb. Tak mu říkali Angličani v době jejich nadvlády a ty časy jsou pryč. Slovo Cejlon ale nezmizelo ze slovníku, stále se uvádí cejlonský čaj jako značka. Sri Lančani slovo Cejlon vyslovují jako „Silon“ (po anglicku).

Sri Lanka je vžitý mezinárodní název, ale správně se vyslovuje Šri Lanka. Znamená to „zářivá země“.

A co všechno na Šri Lance září? Začnu od všudypřítomného sluníčka a jeho marnivých odlesků ve vodní hladině. Všude v krajině září bílé dágoby (stůpy) a již z dálky poutají pohled obrovské sochy Buddhy. Pokud stojí venku, znovu a znovu je natírají na bílo na po každé monzunové sezóně. V templech a posvátných jeskyních se diskrétně lesknou jeho zlaté postavy a posvátné nástěnné malby. I lidský mumraj na ulicích a na tržištích je neuvěřitelnou směsicí zářivých barev.

Muži ve světlých nažehlených košilích a ženy v pastelových sáří barvy moře, zapadajícího slunce nebo různobarevných květin.

Šperky na ruku jim jen svítí. Zlatý nebo stříbrný náramek na ebenové ruce vypadá úplně jinak, než na nedomrlé bílé kůži. I drahokamy a klidně i obyčejná barevná sklíčka na nich mnohem lépe vynikají a to nemluvím o mléčně matných perlách, pro které je snědé hrdlo dokonalým podkladem.

K jejich zářivé kráse přidejte ještě světýlka v očích a bílé úsměvy. Tmavou hlavu mají zarámovanou pestrobarevným barevným deštníkem a nosí jej se záviděníhodnou grácií. Pokud svítí slunce, používají jej jako slunečník a pokud začne pršet, je stále připraven nad jejich hlavou.

Jejich děti taky jen svítí. Do školy chodí v bílých uniformách. Chlapečci bílé nebo modré kalhoty a bílá košile, dívky bílá halenka, bílá skládaná sukně, červená kravata a červené mašle v zapletených copech často až pod pás.

(Dovedete si představit naše školáky v bílém? Když jsem byla malá, nosily se bílé punčocháčky na neděli. Čisté vydržely vždycky jen pár minut).

A když padne noc a všechny barvy pohaslou, ještě zbývá zářivé hvězdné nebe nad jejich hlavou. J. C. Clarke Šri Lanku nazval zemí, ze které se nejlépe pozoruje vesmír. Na vesmír čtrnáct dní nestačí, nestačí ani na poznání celé Šri Lanky. Náš pobyt bychom mohli nazvat jen malou lákavou ochutnávkou.

Když Adama vyhnali z ráje, údajně poprvé vstoupil na zem právě na Šri Lance a to na horu, která se na jeho počest jmenuje Adamova.

Je stejně významná i pro ostatní náboženství. Svůj otisk chodidla tu zanechal Buddha a pobýval tu Šiva.

Pokud tady na Adamově hoře všechno začalo, snadno uvěříte, že občas tu zavane voňavý vítr přímo z ráje a v šumění palem se skrývá vzdálený zpěv andělů. Halelujááá.